

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине

Predmet broj: S1 1 K 020380 16 Kri

Datum: objavljivanja 15.01.2018. godine
pismenog otpravka 23.02.2018. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Zoran Božić, predsjednik vijeća
sudija Mediha Pašić, član
sudija Mira Smajlović, član

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
protiv
SLOBODANA KARAGIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Milorad Barašin

Branilac optuženog:

Miroslav Janjić

SADRŽAJ

IZREKA PRESUDE	4
Obrazloženje.....	10
I KRIVIČNI POSTUPAK.....	10
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	10
B. PROCESNE ODLUKE.....	12
Isključenje javnosti.....	12
Ponovni početak glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH).....	12
Određivanje mjera zaštite za svjedoke “K3” i “K4”.....	13
Dodatne mjere zaštite za svjedoke “K1” i “K2”.....	13
Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza.....	14
Izmjena redoslijeda izvođenja dokaza.....	14
Odbijanje prijedloga odbrane za vještačenje svjedokinje “K2”.....	14
Odbijanje prijedloga odbrane za ponovno pozivanje svjedokinja “K1” i “K2”.....	15
Odbijanje prijedloga odbrane za čitanje iskaza iz istrage svjedokinje “K2”.....	15
Odbijanje prijedloga za povrat u pređašnje stanje nakon završetka dokaznog postupka.....	16
Razrješenje branilaca po službenoj dužnosti i postavljanje novog branioca.....	16
C.DOKAZNI POSTUPAK.....	18
D. ZAVRŠNE RIJEČI.....	19
II STANDARDI DOKAZIVANJA	24
III PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	27
IV NALAZI SUDA.....	29
OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 142. KZ SFRJ	31
Tačka 1. osuđujućeg dijela izreke presude.....	41
Tačka 2.a) osuđujućeg dijela izreke presude.....	49

Tačka 2.b) osuđujućeg dijela izreke presude.....	55
E. IZMJENE U ODNOSU NA ČINJENIČNI OPIS IZ OPTUŽNICE.....	59
F. KRIVIČNA ODGOVORNOST.....	60
V ODMJERAVANJE KAZNE.....	63
VI ODLUKA O TROŠKOVIMA.....	64
VII ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU.....	65
NALAZI SUDA – OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE.....	65
ANEX PRESUDE	72

Broj: S1 1 K 020380 16 Kri
Sarajevo, 15.01.2018. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudije Zorana Božića, kao predsjednika vijeća, te sudija Medihe Pašić i Mire Smajlović, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika – asistenta Amele Spahić, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Slobodana Karagića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), e), f), g) i i) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi sa članovima 29. i 180. stav 1. i 2. istog Zakona, te krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka f), u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. KZ BiH, povodom optužnice Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0003234 05 od 15.01.2016. godine, koja je potvrđena dana 18.01.2016. godine, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH, Miroslava Janjića, te optuženog Slobodana Karagića i njegovog branioca, advokata Miroslava Janjića, donio je i dana 15.01.2018. godine javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI:

Slobodan Karagić, zvani "...", sin ..., rođen ..., stalno nastanjen u ..., JMB: ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., sa završenom višom upravnom školom, oženjen, otac jednog djeteta, sada u penziji, lošeg imovnog stanja, osuđivan ...,

I

KRIV JE

što je:

za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini, od mjeseca maja 1992. godine do kraja avgusta 1992. godine, kao pripadnik specijalne jedinice pri CSB Doboj, zvane „Crvene beretke“, a

kasnije i kao komandant iste te jedinice, te pripadnik Vojske Republike Srpske (VRS), VP 7051 Doboj, postupajući suprotno članu 3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, sam ili zajedno sa drugim pripadnicima VRS, učestvovao u protivzakonitom zatvaranju civilnog stanovništva na području opštine Doboj i silovanju malodobnih civila Bošnjakinja, tako što je:

1. tokom mjeseca maja i juna 1992. godine, na području opštine Doboj, sam ili skupa sa drugim pripadnicima specijalne jedinice „Crvene beretke“ i pripadnicima VRS, učestvovao u nezakonitom lišenju slobode lica bošnjačke nacionalnosti, tako što je:

a) tačno neutvrđenog dana mjeseca maja 1992. godine, u mjestu Donji Šušnjari, opština Doboj, uniformisan i naoružan, vozilom marke „kedi“ došao pred kuću Amira Halilovića, kojom prilikom je Amiru Haliloviću naredio da mora krenuti s njim da da izjavu, što je ovaj i učinio, nakon čega ga je optuženi sproveo u zatočenički objekat u hangare na Usori, opština Doboj, kojom prilikom ga je predao neidentifikovanim pripadnicima vojne policije, nakon čega je napustio pomenuti zatočenički objekat, dok je oštećeni ostao podvrgnut ispitivanju i fizičkom zlostavljanju od strane neidentifikovanih pripadnika vojne policije;

b) dana 08.06.1992. godine, u večernjim satima, skupa sa još dvojicom neidentifikovanih pripadnika policije, svi uniformisani i naoružani, učestvovao u zatvaranju Omera Lukavice, na način da su dva NN uniformisana lica oštećenog izveli iz stana pred zgradu i odveli prema PMV vozilu marke „Golf 2“, u kojem je na mjestu vozača sjedio optuženi, nakon čega su Omera Lukavicu sproveli u prostorije zatočeničkog objekta „Perčin disko“, gdje je ostao protivpravno zatvoren u zatočeništvu sve do 31.07.1992. godine, gdje je bio izložen višestrukom zlostavljanju od raznih pripadnika VRS, usljed čega je zadobio ozbiljne tjelesne povrede, čije posljedice i danas osjeća;

c) dana 28.06.1992. godine, vozilom marke „Golf“, bijele boje, došao pred kuću Besima Kunalića, u naselju Orašje, opština Doboj, uniformisan i naoružan, sa crvenom kapom na glavi, pitao oštećenog otkud da je kući, na što mu je oštećeni odgovorio da je već bio u zatočeništvu, istom naredio da mora krenuti s njim jer mu ne vjeruje, što je ovaj morao i učiniti, kojom prilikom ga je sproveo u prostorije MUP-a u Doboju, a potom se udaljio, gdje je oštećeni bespravno zadržan pet do sedam dana, nakon čega je pušten.

2. upotrebom sile, prisiljavao malodobne Bošnjakinje na seksualni odnos, tako što je:

a) tačno neutvrđenog dana u mjesecu julu ili avgustu 1992. godine, u naselju Bare, opština Doboj, skupa sa Predragom Kujundžićem zv. „Predo“ (pravosnažno osuđen pred Sudom BiH), malodobnu oštećenu „K2“ prisilio na seksualni odnos, tako što su je iz prostorija „Radija Doboj“, odveli u napuštenu kuću u naselju Bare i obojica brutalno silovali, vršeći nad oštećenom i druge oblike seksualnog nasilja, tako što su joj stavljali ruke, boce i druge predmete koji su im se našli pod rukom u genitalije, pri tome je vrijeđajući, na koji način su kod oštećene prouzrokovali povrede tjelesnog i psihičkog integriteta;

b) tačno neutvrđenog dana u mjesecu julu ili avgustu 1992. godine, na putu od hangara „Bosanka“ prema centru Doboja, džipom presreo malodobnu oštećenu „K1“, koja je bila u društvu s izvjesnom Anicom, a potom oštećenoj „K1“ naredio da uđe u džip koji je vozio, što je ova morala učiniti, nakon čega ju je odvezao u prostorije Doma JNA u Doboju, a potom naredio da uđe u neku kancelariju, gdje je iz ormara izvadio deke i oštećenoj naredio da se skine i legne, što je oštećena odbijala, govoreći mu da je malodobna, nakon čega joj je zaprijetio, obraćajući joj se riječima: „Znaš li ti ko sam ja?“, a potom je na podu silovao,

dakle, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, sam ili zajedno sa drugim pripadnicima VRS (u tački 2.a) osuđujućeg dijela izreke presude), učestvovao u protivzakonitom zatvaranju civilnog stanovništva na području opštine Doboj i silovanju malodobnih civila Bošnjakinja,

čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZ SFRJ), a u tački 2.a) osuđujućeg dijela izreke presude krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, u vezi sa članom 22. istog Zakona, koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ¹

¹ U daljem tekstu: KZ SFRJ – Skupština SFRJ je usvojila Krivični zakon Bosne i Hercegovine na sjednici Saveznog vijeća, održanoj dana 28.09.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ broj 44, od 08.10.1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom

pa ga Vijeće, za navedeno krivično djelo, po osnovu člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH), uz primjenu članova 33., 38. i 41. KZ SFRJ,

O S U Đ U J E

na kaznu zatvora u trajanju od 12 (DVANAEST) godina

Na osnovu odredbe člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi Slobodan Karagić oslobađa se obaveze naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni Amir Halilović, Besim Kunalić i svjedok „K1“ sa eventualnim imovinskopравnim zahtjevima, te svjedok „K2“ sa postavljenim imovinskopравnim zahtjevom upućuju se na parnicu.

II

Na osnovu odredbe člana 284. tačka c) ZKP BiH, optuženi Slobodan Karagić

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

da je:

u vremenskom periodu od proljeća 1992. pa do jeseni iste godine, u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije VRS, usmjerenog protiv civilnog nesrpskog stanovništva opštine Doboј, znajući za takav napad, kao komandant specijalne jedinice pri CSB Doboј, zvane „Crvene beretke“, postupao suprotno članu 3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, tako što je sam ili skupa sa drugim pripadnicima VRS učestvovao u izvođenju civila bošnjačke nacionalnosti koji su bili protivpravno zatvoreni u prostorijama Centralnog zatvora „Spreča“ u Doboјu, koje je nakon

snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a

toga, zajedno sa drugim pripadnicima VRS odveo u kamp na Vili, opština Doboju, u vrijeme trajanja obuke pripadnika „Crvenih beretki“, gdje su lišeni života, a njihova tijela ni do danas nisu pronađena, učestvovao u lišenju slobode vojno sposobnih civila bošnjačke nacionalnosti, koje je nakon toga, zajedno sa drugim pripadnicima VRS ili policije, sprovodio u prostorije MUP-a u Doboju i zatočeničke objekte tzv. „Perčin disk“ i hangare na Usori, opština Doboju, učestvovao u pljačkanju zatvorenika u pomenutim zatočeničkim objektima, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, te druga nečovječna djela učinjena u namjeri nanošenja velikih patnji, ozbiljnih fizičkih povreda i narušavanja zdravlja, tako što je:

1. Dana 24.05.1992. godine ili približno tog datuma, skupa sa Jorgić Nikolom zv. „Jorga“ i izvjesnim Rikijem, poznat po nadimku „Zečija usna“, iz prostorija Centralnog zatvora „Spreča“ u Doboju, iz ćelije broj 4 izveo nekoliko protivpravno zatvorenih civila bošnjačke nacionalnosti, među kojima Kurtović Avdu, kojeg su prethodno pretukli, tako što ga je stražar Ninković Brano, pri izlazu iz ćelije verbalno napao, a potom počeo udarati, zajedno sa još dvojicom neidentifikovanih vojnika, nanoseći mu snažne tjelesne bolove i patnje, tukući ga po svim dijelovima tijela, nanijevši mu na taj način ozbiljne fizičke ozljede, nakon čega su optuženi, Jorga i Riki izveli Nukičić Safeta, Bešić Esada, Bešić Nedžada, Bešić Ramiza, Bešić Šerifa, Hasančević Šemsudina, Alić Bajru, Hadžić Salima, Grgić Karla i druge, koje su odveli na kamp na Vili, nadomak Doboja, a potom ih pucnjem iz vatrenog oružja lišili života, čija tijela ni do danas nisu pronađena;

2. Tokom mjeseca maja i juna 1992. godine, na području opštine Doboju, sam ili skupa sa drugim pripadnicima specijalnih jedinica „Crvene beretke“ i pripadnicima VRS učestvovao u nezakonitom lišenju slobode lica bošnjačke nacionalnosti, tako što je:

a) nakon nekih 25 dana, došao u zatočenički objekat u hangarima na Usori i oštećenog Halilović Amira vratio porodičnoj kući u Donje Šušnjare – odakle ga je zatvorio, gdje se prema istom nečovječno odnosio, fizički i psihički ga zlostavljajući, na način što mu je stavljao nož pod grlo, čime je oštećenom prouzrokovao tešku duševnu patnju, a potom ga tjerao da siđe u bunar da dohvati neko posuđe, pa kad ovaj nije imao šta da dohvati, u što se i sam optuženi uvjerio, naredio mu da izađe iz bunara, kojom prilikom su ga pripadnici,

stupio je na snagu danom objavljivanja.

udarajući ga nogama i šakama po svim dijelovima tijela, čime su oštećenom nanesene i povrede tjelesnog integriteta, a potom ga ponovo vratio u zatočenički objekat u hangare na Usori, gdje je bio u zatočeništvu negdje do druge polovine 1992. godine.

3. Tokom 1992. i 1993. godine na području opštine Doboj, postupao suprotno članu 3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine i Dopunskom protokolu II uz Ženevsku konvenciju od 12.08.1949. godine, član 4. stav 2. tačka g) , a u vezi sa članom 1. Istog Protokola, na način što je učestvovao u pljačkanju imovine bošnjačkog stanovništva, tako što je:

a) tokom mjeseca juna 1992. godine, pljačkao imovinu bošnjačkog stanovništva, tako što je dolazio u zatočeničke objekte koji su bili u vojnim hangarima na Usori i Perčin disku, opština Doboj, prozivao imućnije zatočenike, pitajući ih ko može da plati glavu, tražeći da mu predaju šta je ko imao (novac, zlato i ostale dragocjenosti), uz obećanje da će biti oslobođeni iz zatočeničkih objekata, na koji način bi od zatvorenika ili njihovih porodica uzimao novac, zlato i ostale dragocjenosti, čime bi za sebe prisvajao imovinu bošnjačkog stanovništva u velikim razmjerama, dok su oštećeni i nakon toga ostajali u zatočeničkom objektu;

b) u periodu od 1992. godine pa do 1993. godine, pljačkao imovinu bošnjačkog stanovništva, tako što je u nekoliko navrata dolazio u selo Bukovačke Čivčije, opština Doboj, pljačkajući imovinu bošnjačkog stanovništva, na način što bi oduzimao tuđe automobile, kojom prilikom je oduzeo i pmv marke „Golf II“, vlasništvo Zečević Nijaza, na koji način je prisvojio imovinu u vlastitu korist;

u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog nesrpskog stanovništva, znajući na takav napad, izvršio i pomagao ubistva, teška oduzimanja fizičke slobode, suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava i prisvajanja imovine u velikim razmjerama,

čime bi počinio, radnjama u tački 1. oslobađajućeg dijela izreke presude krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka i) i a) KZ BiH, u vezi člana 29. i člana 180. stav 1. i 2. istog Zakona; radnjama u tački 2.a) oslobađajućeg dijela izreke presude krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke e) i f), u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH i radnjama u tačkama 3.a) i b) oslobađajućeg dijela izreke presude

krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka f) u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. istog Zakona.

**

U odnosu na oslobađajući dio presude, optuženi se, u skladu sa odredbom člana 188. stav 4. ZKP BiH oslobađa dužnosti naknade troškova, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

Na osnovu odredbe člana 198. stav 3. ZKP BiH, oštećeni se sa eventualnim imovinskopравnim zahtjevima upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

I KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva BiH broj T20 0 KTRZ 0003234 15 od 15.01.2016. godine optuženom Slobodanu Karagiću stavljeno je na teret počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), e), f), g) i i) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), u vezi sa članovima 29. i 180. stav 1. i 2. istog Zakona, te krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka f), u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. KZ BiH. Navedena optužnica potvrđena je dana 18.01.2016. godine.

2. Optuženi Slobodan Karagić se na ročištu za izjašnjenje o krivnji, održanom dana 25.03.2016. godine izjasnio da nije kriv za počinjenje krivičnih djela koja mu se stavljaju na teret potvrđenom optužnicom.

3. Na prepretresnom ročištu održanom dana 12.04.2016. godine, u skladu sa odredbom člana 233.a ZKP BiH, razmatrana su pitanja relevantna za glavni pretres, odnosno za što efikasnije provođenje postupka.

4. Glavni pretres u predmetu počeo je dana 13.05.2016. godine čitanjem optužnice Tužilaštva BiH i iznošenjem uvodnih riječi Tužilaštva i odbrane.

5. Postupajući tužilac Tužilaštva BiH u svojoj uvodnoj riječi izjavio je da će Sudu prezentovati niz, kako objektivnih, tako i subjektivnih dokaza, na osnovu kojih će Sud van svake razumne sumnje biti u mogućnosti izvesti zaključak o postojanju širokog i sistematskog napada koji je bio usmjeren na civilno nesrpsko stanovništvo opštine Doboj., odnosno da je u inkriminisano vrijeme na teritoriji opštine Doboj postojao napad definisan kao ponašanje koje uključuje počinjenje djela nasilja. Nadalje, postupajući tužilac izjavio je da će dokazati da je izvršenje djela od strane optuženog po svojoj prirodi i posljedicama bilo, objektivno, dio tog napada čija je meta bilo civilno nesrpsko stanovništvo, kao i da je napad bio rasprostranjen i sistematičan i zbog jedinstvenog efekta velikih razmjera i zbog odsustva i mogućnosti da je do istog došlo slučajno. I na kraju uvodne riječi, navedeno je da će Tužilaštvo dokazati da je optuženi znao za širi kontekst u kojem se njegove radnje odvijaju te da je znao da su njegove radnje dio tog napada. Slijedom svega navedenog, a na osnovu izvedenih dokaza, postupajući tužilac izjavio je da će Sud, van svake razumne sumnje, moći donijeti pravilnu i zakonitu odluku u ovom premetu, a to je odluka kojom će optuženi biti proglašen krivim i kojom će se izreći kazna propisana zakonom.

6. Branilac optuženog izjavio je da će odbrana iznijeti širi analitički osvrt u procesnoj fazi nakon što se provedu dokazi optužbe, na šta je optuženi dodao da će se truditi da dokaže da nema nikakve veze s događajima koji mu se stavljaju na teret.

7. U toku glavnog pretresa izvedeni su dokazi Tužilaštva BiH i dokazi odbrane optuženog, koji su navedeni u Aneksu presude, te koji čini sastavni dio iste. Glavni pretres okončan je dana 20.12.2017. godine iznošenjem završnih riječi optuženog.

B. PROCESNE ODLUKE

Isključenje javnosti

8. Na pretresu održanom dana 14.11.2016. godine, sudeće Vijeće donijelo

je odluku da se javnost isključi prilikom odlučivanja o prijedlogu Tužilaštva BiH da se svjedoku dodijele mjere zaštite. Odbrana se nije protivila navedenom prijedlogu, obzirom da je postojala opasnost od otkrivanja identiteta drugog zaštićenog svjedoka ukoliko bi svjedok, za kojeg su predložene mjere, svjedočio pod pravim imenom. Dana 03.04.2017. godine, nakon što je Sud dobio informaciju da je svjedokinja "K2" svjedočila u predmetu broj X-KR-07/442 protiv Predraga Kujundžića u sjednici zatvorenoj za javnost, te nakon što je postupajući tužilac isto potvrdio i predložio da javnost bude isključena za vrijeme njenog svjedočenja u ovom predmetu, Vijeće je usvojilo dati prijedlog i sjednicu zatvorilo za javnost.

Ponovni početak glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)

9. Na statusnoj konferenciji održanoj dana 12.04.2016. godine, predsjednik sudećeg vijeća postavio je pitanje strankama i braniocima u vezi toga da li će biti primjedbi zbog eventualnog proteka roka od 30 dana između ročišta za glavni pretres, na šta su stranke i branilac odgovorile da se neće protiviti.

10. U toku glavnog pretresa u ovom krivičnom postupku, na nastavcima glavnog pretresa održanim dana 02.09.2016. godine, 06.02.2017. godine, 21.08.2017. godine i 27.11.2017. godine, od strane predsjednika vijeća konstatovano je da je između nastavaka glavnog pretresa od 08.07.2016 godine. i 02.09.2016. godine, glavnog pretresa od 26.12.2016. godine i 06.02.2017. godine, glavnog pretresa od 03.07.2017. godine i 21.08.2017. godine, te glavnog pretresa od 16.10.2017. godine i 27.11.2017. godine protekao rok od 30 dana. Slijedom navedenog, na pretresima održanim dana 02.09.2016. godine, 06.02.2017. godine, 21.08.2017. godine i 27.11.2017. godine, u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, Vijeće je donijelo odluku da glavni pretres počinje iznova, međutim, stranke i branilac saglasile su se da se ponovo ne čita ranije pročitana potvrđena optužnica broj T20 0 KTRZ 0005092 15 od 13.05.2016. godine, koja je potvrđena dana 18.01.2016. godine, kao i da se do tada provedeni dokazi ne provode iznova, odnosno da se svjedoci ne pozivaju ponovo i saslušavaju, nego da se koriste iskazi dati na ranijem glavnom pretresu.

11. U vezi s tim, a imajući u vidu odredbu člana 251. stav 2. ZKP BiH, kao i prethodnu saglasnost stranaka i branioca u tom pravcu, Vijeće nije ponovo izvodilo dokaze, već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni u ovom postupku.

Određivanje mjera zaštite za svjedoke "K3" i "K4"

12. Tužilaštvo BiH je dana 14.11.2016. godine predložilo Sudu da se za vrijeme saslušanja svjedoka optužbe, kojem su na ovom ročištu dodijeljene mjere zaštite, isključi javnost, obzirom da bi svjedok, tokom iznošenja svog iskaza, mogao otkriti identitet drugog zaštićenog svjedoka. Nakon što se odbrana saglasila, odnosno, nakon što se Vijeće uvjerilo da zaista postoji opasnost da se otkrije identitet drugog svjedoka s mjerama zaštite, svjedoku je dodijelilo mjere zaštite u vidu pseudonima "K3".

13. Također, na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 26.12.2016. godine, nakon što je postupajući tužilac Tužilaštva BiH obavijestio Vijeće da je svjedok koji je planiran da dā svoj iskaz na predmetnom glavnom pretresu, imao mjere zaštite u predmetu protiv optuženog Predraga Kujundžića, a koje su se ogledale u dodjeli pseudonima, te dodatnim mjerama zaštite – svjedočenje iz druge prostorije i distorzija lika, Vijeće je, nakon što je odbrana izjavila da se ne protivi, kao i da nije korektno da nisu imali takvu informaciju ranije, odlučilo da svjedoku dodijeli iste mjere zaštite koje je imao i u predmetu protiv osuđenog Predraga Kujundžića, s tim što je svjedoku dat pseudonim "K4".

Dodatne mjere zaštite za svjedoke "K1" i "K2"

14. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 24.10.2016. godine, na koje je pristupila svjedokinja "K1", prije nego je ista ušla u sudnicu, postupajući tužilac izjavio je kako je u prethodnom razgovoru sa svjedokinjom saznao da ista traži dodatne mjere zaštite, koje se ogledaju u svjedočenju iz druge prostorije, obzirom da je svjedokinja navela da to želi zbog razloga bezbjednosti, jer su je tražili na njenoj adresi i na adresi zaposlenja. Branilac optuženog izjavio je da odbrana nema ništa protiv, ali i da se treba navesti koje su to osobe koje su dolazile, te da će se protiviti ukoliko se radi o tome da se svjedok sakrije od javnosti. Vijeće je, na osnovu ovakvih izjašnjenja stranaka i branioca, donijelo odluku da se svjedokinj "K1" dodijele dodatne mjere zaštite u vidu svjedočenja iz druge prostorije.

Izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza

15. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 26.09.2016. godine, nakon što je postupajući tužilac izjavio da je svjedok Omer Lukavica, čije saslušanje je predloženo u potvrđenoj optužnici, preminuo 26.04.2016. godine, o čemu svjedoči i izvod iz matične knjige umrlih, predlažući da se čitaju tri iskaza koje je svjedok dao u toku istrage,

Vijeće je prihvatilo navedeni prijedlog, te su navedeni zapisnici o saslušanju svjedoka² pročitani na nastavku glavnog pretresa održanom 26.09.2016. godine, a u skladu s odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH.

Izmjena redoslijeda izvođenja dokaza

16. Na nastavku glavnog pretresa održanog dana 13.02.2017. godine, Vijeće je, u skladu s odredbom člana 261. stav 2. ZKP BiH, donijelo odluku da se odstupi od redovnog toka izvođenja dokaza, te da se prije završetka izvođenja dokaza optužbe počne s izvođenjem dokaza odbrane, obzirom da su bili izvedeni svi predloženi dokazi Tužilaštva BiH, osim saslušanja svjedokinje "K2", čije saslušanje je bilo predviđeno za mjesec april 2017. godine, jer ista inače živi van Bosne i Hercegovine, te nije bila u mogućnosti pristupiti na glavni pretres kada je to planirano.

Odbijanje prijedloga odbrane za vještačenje svjedokinje "K2"

17. Na nastavku glavnog pretresa od dana 03.04.2017. godine odbrana je predložila da se oštećena, svjedokinja "K2" podvrgne psihijatrijskom vještačenju, obzirom da je istom podvrgnuta i u predmetu koji se vodio pred Sudom BiH protiv osuđenog Predraga Kujundžića. Postupajući tužilac Tužilaštva BiH izjasnio se da se protivi navedenom prijedlogu, smatrajući da će Vijeće cijiniti iskaz svjedoka kako je on dat na glavnom pretresu. U vezi navedenog prijedloga odbrane, Vijeće je na nastavku glavnog pretresa održanog dana 08.05.2017. godine isti odbilo kao nepotreban, obzirom da je sama svjedokinja izjavila da je sposobna da dā svoj iskaz, te da je svjesna da to može uticati na njeno zdravlje, ali da je njena odluka da svjedoči na glavnom pretresu i u ovom predmetu. Vijeće je dati prijedlog odbrane odbilo iz razloga što nije našlo ni jedan razlog da posumnja u sposobnost svjedokinje da svjedoči na glavnom pretresu, suočavajući se s optuženim, obzirom da je ista jasno i precizno odgovarala na postavljena pitanja, što je na kraju i sama odbrana mogla zaključiti. Vijeće također podsjeća na to da sama činjenica da je svjedokinja vještačenja od strane tima vještaka u pravosnažno okončanom predmetu pred ovim Sudom ne znači i obavezu ovog sudećeg vijeća da naloži ponovno vještačenje iste, pogotovo ako nije našlo, kao što je to u konkretnom slučaju, bitne razloge za takvo nešto. Također, Vijeće smatra da je jedino sud, u ovom slučaju sudeće vijeće, u

² Zapisnik o saslušanju svjedoka Omera Lukavice, broj T20 0 KTRZ 000323405 od 08.09.2015. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Omera Lukavice, broj KT-RZ-133/05 od 18.04.2007. godine i Zapisnik o

mogućnosti dati konačnu ocjenu o pouzdanosti svjedoka i to ni u kojem slučaju nije i ne može biti zadatak bilo kojeg vještaka. Vještaci, općenito govoreći, mogu dati samo dovoljno činjeničnih pokazatelja iz kojih samo sud može izvući zaključak o određenom pitanju i utvrđenju.³ Iz navedenih razloga, Vijeće je odbilo tzv. alternativni prijedlog odbrane, koji se odnosio na vještačenje medicinske dokumentacije svjedokinje „K2“, kao i, u tu svrhu, pribavljanje nalaza i mišljenja doktora Stojakovića iz predmeta protiv Predraga Kujundžića.

Odbijanje prijedloga odbrane za ponovno pozivanje svjedokinja „K1“ i „K2“

18. U svom prijedlogu dokaza, odbrana je također predložila saslušanje svjedokinja „K1“ i „K2“, smatrajući da iste nije dovoljno ispitala na određene okolnosti. Međutim, Vijeće je odbilo navedeni prijedlog kao nepotreban i suvišan, iz razloga što je odbrana imala sasvim dovoljno vremena i prostora da ispita svjedoke na sve okolnosti na koje je imala potrebu, obzirom da Vijeće istu ni na koji način nije ograničilo prilikom unakrsnog ispitivanja svjedokinja, što se može i utvrditi i na audio snimku ročišta održanih dana 03.04.2017. godine i 24.10.2016. godine, kada su svjedokinje svjedočile u svojstvu svjedoka Tužilaštva. Vijeće je prilikom donošenja navedene odluke cijeno i činjenicu da su obje svjedokinje preživjele mnoge traume tokom ratnih dešavanja u Doboju, zbog čega i danas trpe posljedice, pa bi se dodatno pozivanje negativno odrazilo na njihovo zdravstveno stanje.

Odbijanje prijedloga odbrane za čitanje iskaza iz istrage svjedokinje „K2“

19. Odbrana je također podneskom od dana 16.05.2017. godine predložila, u slučaju odbijanja prijedloga odbrane za vještačenje svjedokinje „K2“, te alternativnog prijedloga za vještačenje raspoložive medicinske dokumentacije iste, zatražila da se odobri čitanje iskaza svjedokinje „K2“ broj 540/99 od 05.05.1999. godine. Međutim, kako odredba člana 273. ZKP BiH izričito propisuje u kojim slučajevima je moguće napraviti izuzetak od neposrednog izvođenja dokaza, te da u konkretnom slučaju nije ispunjen ni jedan od traženih uslova za čitanje iskaza, Vijeće je navedeni prijedlog odbilo kao neosnovan.

saslušanju svjedoka Omera Lukavice, broj KT-231/97 od 23.04.2004. godine (dokaz T-2)

³ Drugostepena presuda u predmetu X-KR-07/442 od 04.10.2010. godine, par. 52

Odbijanje prijedloga za povrat u pređašnje stanje nakon završetka dokaznog postupka

20. Optuženi Slobodan Karagić je dana 31.08.2017. godine dostavio prijedlog da se u spis uvedu određeni materijalni dokazi kao dokazi odbrane, navodeći da je njegov branilac iste propustio predložiti i dostaviti u redovnom toku dokaznog postupka. Na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 04.09.2017. godine, na kojem je bilo planirano iznošenje završne riječi Tužilaštva BiH, branilac optuženog izjasnio se u vezi prijedloga optuženog tražeći da se postupak vrati u pređašnje stanje, smatrajući da se navedeni dokazi trebaju razmotriti i uvrstiti u do tada izvedene dokaze odbrane. Međutim, kako Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) ne poznaje institut povrata u pređašnje stanje u ovom slučaju, nego samo u slučajevima propuštanja roka za podnošenje žalbe na presudu ili rješenje o primjeni mjere sigurnosti ili odgojne mjere ili o oduzimanju imovinske koristi (član 160. ZKP BiH), ali i imajući u vidu da je dokazni postupak iskazan završenim dana 21.08.2017. godine, na kojem su se stranke i branilac optuženog izjasnili da nemaju više dokaznih prijedloga, Vijeće je navedeni prijedlog odbilo.

Razrješenje branilaca po službenoj dužnosti i postavljanje novog branioca

21. Sud je dana 31.08.2017. godine zaprimio podnesak optuženog Slobodana Karagića s prijedlogom za dopunu dokaznog postupka, navodeći da je branilac propustio uložiti određene dokaze, kojim se također traži da se advokat Branko Ristić razriješi kao njegov branilac po službenoj dužnosti, a zbog propusta u obrani. Istog dana, braniocu optuženog dostavljen je podnesak s nalogom da se o zahtjevu za razrješenje ima izjasniti na prethodno zakazanom ročištu. Nakon toga, dana 04.09.2017. godine održano je ročište na kojem je trebala biti iznesena završna riječ Tužilaštva BiH, a na kojem je optuženi Slobodan Karagić iznio da ga advokat Branko Ristić više ne može braniti, da isti (za njega) više nije njegov branilac, iz razloga što branilac u dokaznom postupku nije uložio dokaze odbrane za koje optuženi smatra da su vrlo bitni. U svom usmenom izjašnjenju, advokat Branko Ristić naveo je kako je određene dokaze ocijenio nedovoljno relevantnim za uložiti, te se saglasio sa razrješenjem. Vijeće je razmotrilo zahtjev optuženog i izjašnjenje branioca, te na istom ročištu udovoljilo zahtjevu optuženog u smislu prava na obranu, i imajući u vidu da je odnos između branioca i optuženog ozbiljno narušen. Pri priopćenju odluke, predsjednik vijeća pozvao je optuženog da u skladu sa odredbom člana 45. stav 6. ZKP-a BiH u roku od tri dana izabere novog branioca sa predočene liste advokata Odsjeka

za krivičnu odbranu.

22. Dana 11.09.2017. godine Sud je zaprimio listu advokata od strane optuženog Slobodana Karagića, te je dana 12.09.2017. godine Sud kontaktirao advokata Fahriju Karkina, te nakon što je isti upoznat u kojoj fazi se trenutno nalazi postupak u ovom krivičnom predmetu (završen dokazni postupak, predstoje završne riječi Tužilaštva BiH i obrane), isti je prihvatio odbranu po službenoj dužnosti optuženog Slobodana Karagića.⁴

23. Međutim, dana 16.10.2017. godine održana je statusna konferencija na kojoj je optuženi izjavio da ne želi da ga zastupa advokat Fahrija Karkin, prethodno postavljen rješenjem Suda. Advokat Fahrija Karkin izjasnio se da je prihvatio odbranu u ovom predmetu iz profesionalnih razloga i poštovanja prema Sudu. Predsjednik vijeća je, nakon iznesenih argumenata, naložio optuženom Slobodanu Karagiću da sa liste advokata ovlaštenih za zastupanje pred Sudom BiH izabere advokata, istog kontaktira lično i da Sudu odmah dostavi zaokruženu listu i izjašnjenje koji advokat bi prihvatio odbranu.

24. Nakon što je Sud, dana 19.10.2017. godine, zaprimio listu advokata od strane optuženog Slobodana Karagića na kojoj je, po instrukciji predsjednika vijeća, isti zaokružio advokata za branioca po službenoj dužnosti i to advokata Miroslava Janjića. Isti dan kontaktiran je advokat Miroslav Janjić, koji je potvrdio da je saglasan biti branilac po službenoj dužnosti optuženog Slobodana Karagića u ovom predmetu, kao da je od istog preuzeo materijale iz predmeta. Također, kontaktiran je advokat Fahrija Karkin koji je izjavio da je saglasan da se razriješi kao branilac po službenoj dužnosti optuženog Slobodana Karagića.

25. Imajući u vidu zahtjev optuženog Slobodana Karagića da se advokat Fahrija Karkin razriješi kao branilac po službenoj dužnosti, kao i saglasnost advokata Fahrije Karkina za razrješenjem, te cijeneći da je advokat Miroslav Janjić pristao postupati kao branilac po službenoj dužnosti optuženog u ovom krivičnom predmetu, Sud je donio odluku da se u skladu sa odredbom člana 49. stav 3. ZKP-a BiH advokat Fahrija Karkin razriješi, te u skladu sa odredbom člana 45. stav 6. istog Zakona za branioca po službenoj dužnosti postavi advokat Miroslav Janjić.⁵

C. DOKAZNI POSTUPAK

26. Na prijedlog Tužilaštva BiH, u toku dokaznog postupka saslušani su sljedeći svjedoci: Mustafa Nukičić, Amel Bešić, Mehmed Bešić, Jasminka Delić, Mirsad Kurtović i Emina Hadžić dana 13.05.2016. godine, svjedoci Radislav Jovanović i Slavko Spasojević dana 27.05.2016. godine, svjedoci M.M. i Đorđo Dujaković dana 10.06.2016. godine, svjedok Zvezdan Višt dana 08.07.2016. godine, svjedoci Besim Kunalić i Amir Halilović dana 02.09.2016. godine, zaštićeni svjedok "K1" i Obren Petrović (direktno) dana 26.10.2016. godine, svjedoci Obren Petrović (unakrsno i dodatno), Hasib Muratović i zaštićeni svjedok "K3" dana 14.11.2016. godine, svjedoci Ibro Spahić i Husein Vezirović dana 19.12.2016. godine, zaštićeni svjedok "K4" i Refik Buljubašić dana 26.12.2016. godine, te zaštićeni svjedok "K2" dana 03.04.2017. godine.

27. U svojstvu svjedoka odbrane saslušani su svjedoci: Slavko Ružojčić i Miroslav Ružojčić dana 27.02.2017. godine, svjedoci Ćazim Sarajlić, Reuf Sarajlić i Nedeljko Đekanović dana 06.03.2017. godine, svjedoci Nikica Miličić, Božidar Vidović, Vitomir Stefanović i Radislav Marković dana 13.03.2017. godine, svjedoci Sejfudin Salihović i Ibro Šehić dana 20.03.2017. godine, svjedoci Rešad Delić, Slobodan Simić, Miroslav Kovačević i Nenad Bukvić dana 27.03.2017. godine, svjedoci Momčilo Bukejlović, Milenko Gligorić i Radoljub Šljivić dana 10.04.2017. godine, svjedoci Sreto Stanković i Milorad Novaković dana 08.05.2017. godine, svjedok Svjetlana Panić dana 15.05.2017. godine, svjedoci Rešad Delić (dodatno) i optuženi Slobodan Karagić u svojstvu svjedoka odbrane (direktno) dana 12.06.2017. godine, te svjedok Milenko Bilić i optuženi Slobodan Karagić u svojstvu svjedoka (nastavak direktnog i kraj) dana 03.07.2017. godine.

28. Na okolnosti sposobnosti svjedoka Hasiba Muratovića da svjedoči, saslušan je u svojstvu vještaka Tužilaštva BiH, vještak Muhamed Ahmić, dana 10.10.2016. godine.

29. U spis predmeta uložen je određeni broj materijalnih dokaza Tužilaštva i odbrane, čiji popis se nalazi u *Anexu* ove presude.

⁴ Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 020380 16 Kri od 12.09.2017. godine

⁵ Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 020380 16 Kri od 19.10.2017. godine

D. ZAVRŠNE RIJEČI

a) Završne riječi Tužilaštva BiH

30. U svom završnom izlaganju Tužilaštvo je najprije istaklo da je, u vrijeme kada je optuženi počinio radnje koje mu se stavljaju na teret, postojao širok i sistematičan napad srpskih vojnih, policijskih i paravojnih snaga na većem dijelu teritorije R BiH, pa samim tim i na području opštine Doboj, a koji napad je usmjeren protiv nesrpskog civilnog stanovništva, što nesporno proizilazi iz iskaza svjedoka optužbe saslušanih na glavnom pretresu (Hasiba Muratovića, Omera Lukavice, Besima Kunalića i dr.), a djelimično i iz iskaza svjedoka odbrane, zatim iz prezetnovanih materijalnih dokaza te pravosnažnih presuda MKSJ. Također, Tužilaštvo smatra dokazanim i da je optuženi Karagić znao za širi kontekst napada u kojem su se njegove krivičnopravne radnje odvijale i da je znao da njegovo ponašanje predstavlja dio tog napada. Navodi da njegovi postupci nisu bili izolovani incidenti koji su bili izuzeti u tim ratnim vremenima, nego su se uklapali u uhodani kriminalni obrazac i kao takvi ne mogu se ni po čemu izdvojiti iz konteksta napada. U prilog tome ide činjenica da je optuženi bio pripadnik specijalne jedinice CSB Doboj tzv. „Crvene beretke“, što su potvrdili saslušani svjedoci M.M., Zvezdan Višt, Đorđe Dujaković, Radislava Jovanović, Slava Spasojević i drugi, a što je vidljivo i iz uloženog materijalnog dokaza Tužilaštva - *Platni spisak pripadnika Specijalne jedinice Doboj od aprila 1992. godine*, dok je svjedok Obren Petrović potvrdio da je optuženi bio komandir voda pri Specijalnoj jedinici tzv. „Crvene beretke“, a što odbrana nije ni sporila.

31. Postupajući tužilac detaljno je elaborirao pojedinačne inkriminacije po svakoj tački optužnice, analizirajući pritom iskaze, kako oštećenih, tako i drugih svjedoka. Pa tako u odnosu na tačku 1. optužnice, odnosno odvođenje civila iz Centralnog zatvora Spreča u kamp na Vili, a koji civili su potom lišeni života, na osnovu izjava svjedoka koji su bili zatvoreni u Centralnom zatvoru Spreča te izjava pripadnika Specijalne jedinice „Crvene beretke“, Tužilaštvo smatra dokazanim da je optuženi Karagić odgovoran, kako za izvođenje civila iz Centralnog zatvora Spreča, tako i za lišavanje života istih.

32. Da je optuženi počinio inkriminacije koje mu se tačkom 2. optužnice stavljaju na

teret, odnosno da je učestvovao u nezakonitom privođenju civila bošnjačke nacionalnosti na području opštine Doboj, prema Tužilaštvu, nedvojbeno proizilazi iz iskaza oštećenih Amira Halilovića i Besima Kunalića koji su saslušani na glavnom pretresu, te iz iskaza preminulog svjedoka Omera Lukavice.

33. Također, Tužilaštvo smatra nesporno dokazanim i da je optuženi Karagić počinio silovanje nad svjedokinjama "K1" i "K2" koje su u inkriminisanom periodu imale samo 15 godina, što krivično djelo čini posebno teškim. Svjedokinje su opisale traumatične događaje i ostale dosljedne svojim iskazima i prilikom unakrsnog ispitivanja od strane odbrane, istaknuvši, bez kolebanja, da je upravo optuženi Slobodan Karagić lice koje ih je brutalno seksualno zlostavljalo i silovalo.

34. Krivičnopravne radnje oduzimanja novca i zlata od zatočenih lica i njihovih porodica, koje se tačkom 4. optužnice optuženom stavljaju na teret, a koje proizilaze iz svjedočenja Ibri Spahića, "K4" te posredno i od strane svjedoka Huseina Vezirovića, Tužilaštvo također smatra dokazanim.

35. U pogledu dokaza odbrane, Tužilaštvo ističe da odbrana ničim nije uspjela umanjiti ili obezvrijediti dokaznu snagu svjedočenja i materijalnih dokaza optužbe, niti iste dovesti u sumnju, naprotiv, neki od dokaza odbrane u određenoj mjeri potvrđuju navode Tužilaštva u predmetnoj optužnici. Prilikom iznošenja svoje odbrane, kada je saslušan u svojstvu svjedoka, optuženi Slobodan Karagić pojasnio je da je bio na obuci na Vili i da je nakon te obuke postavljen za komandira Crvenih beretki, dok je za stradanje civila na Vili, prema njegovim navodima, odgovoran Riki. Optuženi je također porekao da je bilo koga odveo u zatočenički objekat Perčin disk, kao i da nikada nikog nije protivpravno privodio. Tužilaštvo smatra da ovakvim izlaganjem optuženi nije doveo u pitanje navode optužnice te da je sasvim logično da se neće sam inkriminisati i priznati bilo šta za šta ga se tereti. Nadalje, u pogledu silovanja svjedokinje "K2", optuženi ističe da oštećenu poznaje preko Predraga Kujundžića, s kojim je ista navodno bila u ljubavnoj vezi, te da ju je viđao u Čivčijama gdje je išao u nekoliko navrata. Tužilaštvo smatra da je optuženi ovakvom odbranom samog sebe inkriminisao, jer koja je to bila potreba da odlazi u Čivčije gdje su bile žene i djevojke bošnjačke nacionalnosti, same i nezaštićene. Materijalni dokazi odbrane se, prema stavu Tužilaštva, tek posredno odnose na krivičnopravne radnje za koje se optuženi tereti ili su pak irelevantni i nepotrebni, pa samim tim nisu opovrgnuli navode optužbe.

36. Konačno, Tužilaštvo smatra da iz izvedenih dokaza sasvim jasno i nedvosmisleno proizilazi da je optuženi Slobodan Karagić, postupajući sa diskriminatornom namjerom, počinio krivičnopravne radnje koje mu se optužnicom stavljaju na teret, da na osnovu toga Vijeće može, van razumne sumnje, donijeti zaključak o krivičnoj odgovornosti optuženog, te ga oglasiti krivim i osuditi po zakonu.

b) Završne riječi odbrane

37. Na samom početku, odbrana je istakla da je karakterisanje radnji izvršenja neprihvatljivo na način na koji je to učinjeno u optužnici. Prema iskazima svjedoka optužbe i svjedoka odbrane, odbrana tvrdi da je jasno, logički i kriminalistički da se optuženi nije dana 26. maja 1992. godine nalazio u prostorijama KPZ „Spreča“ u Doboju, nego da je u to vrijeme bio u kampu za obuku „Vila“. Odbrana dalje ističe da optuženi nije učestvovao u izvođenju civila u KPZ Dobj, niti njihovom dovođenju, kao i da ni jednom svojom radnjom nije doprinio odvođenju i lišenju života žrtava, niti je bilo kojom radnjom propuštanja činjenja ostvario navedenu posljedicu, niti je imao niti mogao imati bilo kakav psihički odnos, u bilo kojem obliku krivnje, prema takvim djelima.

38. U odnosu na tačku 2. optužnice, odbrana podsjeća da je optuženom na teret stavljeno da je u mjesecu maju i junu 1992. godine učestvovao u nezakonitim lišenjima slobode lica bošnjačke nacionalnosti, skupa sa drugim pripadnicima specijalne jedinice „Crvene beretke“ i pripadnicima VRS. Odbrana tvrdi da se dokazi nisu mogli pribaviti, ni označiti bilo kakva okolnost ili svjedoci koji bi potvrdili postojanje događaja i saučesnika. U svom dokaznom postupku odbrana je uspostavila alibijske periode u kritičnom vremenu te navela da optuženi nije učesnik predmetnih događaja. U vezi s tim, odbrana smatra da je ponudila dokaz da je svjedok optužbe Amir Halilović, bio lišen slobode i pritvoren u KPZ „Spreča“ u Doboju, te da je to naveo u izjavama u istrazi u kojima je navodio imena ljudi sa kojima je bio zatočen. Također, odbrana ističe da svjedok mijenja iskaze i drugačije predočava svoja sjećanja, tako da nije moguće utvrditi šta je istinito, a šta ne. Odbrana navodi da je svjedočenje svjedoka konfuzno i kontradiktorno, te je neprihvatljivo za valjanu ocjenu. Odbrana smatra da je optužba bila u obavezi provjeriti navode koji u iskazima u istrazi djeluju neuvjerljivo.

39. Na okolnosti koje se tiču tvrdnji optužnice iz tačke 2.b), odbrana navodi da je pozvala i ispitala svjedoke Slavka Ružojčića i Miroslava Ružojčića, koji poznaju identitet svjedoka kao svog komšije, a koji potpuno negiraju da se u tom vremenskom okviru

dogodio ikakav sličan događaj, dok svjedok Slavko Ružojčić potpuno negira postojanje događaja i navodi da uopšte ne poznaje optuženog.

40. Kada je u pitanju tačku 2.c), odbrana se referisala na iskaze iz istrage svjedoka optužbe Omera Lukavice, koji su čitani pred sudećim vijećem, ističući da se optuženom stavlja na teret događaj koji se zbio po tvrdnjama ovog svjedoka, dana 08.06.1992. godine u večernjim satima, te da su iz iskaza vidljive kontradiktornosti koje se ne mogu pripisati manjkavosti sjećanja, jer se bitno razlikuju radnjama izvršenja koje se odnose na optuženog. Odbrana je istakla primjedbe procesne i materijalne naravi, kod kojih ostaje u cjelosti. Tvrdi da je nesporno utvrđeno da optuženi nije mogao „*biti istovremeno na dva mjesta*“. Nadalje, kao izvor saznanja inkriminacije za podtačku d) odbrana navodi svjedoka optužbe, Besima Kunalića, koji je ispitan na glavnom pretresu, te koji tvrdi da je priveden od strane optuženog, ali da nije ni na koji način maltretiran niti lišen slobode, zbog čega odbrana postavlja pitanje ostvarenja elemenata bića iz člana 172. stav 1. tačke e) i f) KZ BiH.

41. U tački 3. optužnice, optuženom se stavlja na teret da je upotrebom sile prinudio na polni odnos dva maloljetna ženska lica. Odbrana navodi da je oštećena svjedokinja označena pseudonimom „K2“ ispitanu direktno i unakrsno pred Sudom, te je odbrana usmeno na pretresu, a zatim i u formi pismenog prijedloga zatražila da se izda naredba za vještačenje oštećene svjedokinje optužbe „K2“, smatrajući da postoje osnovani i bitni razlozi koji ukazuju na mentalno stanje i procesnu sposobnost svjedokinje. Odbrana se pozvala na svjedočenje oštećene svjedokinje pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda u kojem je svjedokinja obrazložila posljedice u vidu mentalnih poremećaja, nastupljenih kao produkt preživljenih trauma. Opisala je da je doživjela potpunu amneziju, te da je morala ponovo učiti govor i pisanje. Odbrana se poziva i na nalaz dr Stefana Rudelicha u kojem je navedeno da se od svjedokinje „K2“ ne može očekivati da daje izjave u svojstvu svjedokinje. Sud je odbio zahtjev odbrane bez dodatnog obrazloženja, zbog čega odbrana smatra da je Sud na to bio obavezan, te da sve navedeno dovodi u pitanje kredibilitet i mogućnost istinitog iznošenja stvarnih sjećanja. Odbrana ističe da je nakon toga insistirala da se svjedokinja pozove i u svojstvu svjedoka odbrane jer nije do kraja i svestrano ispitala svjedokinju, a Sud je i taj zahtjev odbio. Bez obzira na to, odbrana je ipak nastavila analizu dokaza koji se odnose na ovu tačku, navodeći da je dovela u pitanje istinitost iskaza svjedokinje „K2“, kao i autentičnost mjesta, vremena i načina na koji interpretira događaje iz tog perioda.

42. U vezi tačke 3.b) predmetne optužnice, odbrana podsjeća da je dana 24.10.2016. ispitana je svjedokinja „K1“, čiji se navodi svode na tvrdnje da je optuženi u augustu 1992. godine odvezao u prostorije Doma JNA u Doboju, te je u jednoj od prostorija prinudio na obljubu. U skladu sa svjedočenjima koja negiraju objektivnu stranu, odbrana tvrdi da optuženi nije mogao biti prisutan na mjestu koje navodi svjedokinja.

43. Prema tački 4. optužnice, optuženom se stavlja na teret da je, protivno odredbama Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata, počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, i to alternativno postavljenom radnjom izvršenja, učestvovanjem u pljačkanju imovine bošnjačkog stanovništva. Tvrdnje optužbe da je optuženi tokom mjeseca juna 1992. godine dolazio na lokalitete vojnih hangara na Usori, te u zamjenu za slobodu od imućnijih ljudi koji su tu bili zatočeni, zahtijevao da mu predaju ili kažu gdje se nalaze sakrivene stvari od vrijednosti poput zlata, novca i drugih dragocjenosti, odbrana smatra da površno postavljenom, smatrajući da je potrebno odgovoriti na pitanja, poput toga koji predmeti su uzeti, u kojoj količini, od koga, ko su oštećeni... Odbrana također tvrdi da ne postoji ni jedan uslov za zaključivanje da je optuženi prisvojio imovinu u velikim razmjerama, navodeći da predmetne konstatacije optužba crpi iz iskaza svjedoka „K4“ i Ibri Spahića, a koji su ispitani pred Sudom. Odbrana tvrdi da iskaz svjedoka „K4“ dokazuje netačnost navoda optužnice, te da svjedok ne svjedoči nego donosi zaključke, a da je svjedočenje Ibri Spahića usmjereno da naudi optuženom i oteža mu položaj. Odbrana smatra da optužba implicira pljačkanje imovine civilnog stanovništva od strane optuženog, te da se radnje izvršenja se po činjeničnim navodima smještaju u mjesto Bukovačke Čivčije, u periodu od 1992. do 1993. godine, kao i da su predmet izvršenja „tuđi automobili“. Na kraju, odbrana smatra da svjedok Tužilaštva „K4“, kao neposredni očevidac događaja, ne dovodi optuženog ni u kakvu vezu sa događajem, iako ga poznaje od ranije.

44. Optuženi Slobodan Karagić izjavio je da svoju odbranu zasniva na onome što su rekli svjedoci u Tužilaštvu, te tvrdi da su članovi vijeća inducirali drugu sliku i želi dokazati da je ovo montirani projekat protiv njega, te da je mnogo stvari učinjeno na njegovu štetu. Također navodi da je Tužilaštvo navodilo svjedoke da govore protiv njega, da bi ga oblatili.

II STANDARDI DOKAZIVANJA

45. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovalo nekim osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH kao i u Konvenciji, a koji će u nastavku biti navedeni.

46. Član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim dok se ne utvrdi njegova krivica za krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

47. Svrha sudskog postupka jeste da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim Krivičnim zakonom BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

48. Odredbom člana 3. stav 1. ZKP BiH određena je pretpostavka nevinosti, koja predviđa da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja.

49. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*) koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog usvajanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pretpostavka nevinosti ne odnosi se samo na krivnju optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protupravnost ili kažnjivost).

50. Smatra se, a što potvrđuju i judikati ESLJP, da presumcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

(i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu i

(ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav (2) ZKP BiH prema kojoj „sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.“

51. Riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženog. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizilaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog, moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću, odnosno, moraju se dokazati. Ukoliko se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću). Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „*pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima*“ sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz navedenog člana, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

52. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude „*u korist optuženog*“, što, u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica, predviđenih materijalnim krivičnim pravom, uključuje, ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

53. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“ što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u takvim u kojima bi ih bilo, ali bi oni bili nedovoljni da sud iz njih, na osnovu ocjene na glavnom pretresu, izvuče zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

54. Član 14. ZKP BiH nalaže da je Sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji mu idu na teret.

55. Član 6. stav 1. Konvencije nameće obavezu svim sudovima da „*ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku*“. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, ova odredba nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane. U vezi s navedenim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, navesti po kom osnovu.

56. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka, Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, misleći pri tome, kako na sadržinu samog iskaza, tako i na njihovo držanje i ponašanje tokom davanja iskaza. Kredibilitet svjedoka zavisi ne samo od toga u kojoj mjeri poznaju događaj o kojem svjedoče, nego i od iskrenosti svjedoka, njegove pouzdanosti, kao i svijesti da se polaganjem zakletve pred sudom obavezao da govori istinu.

57. Za iskaz svjedoka nije isključivo bitno da je on dat iskreno, bitno je i da je iskaz pouzdan. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali i da na istu u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije kao i traumatičnost samog događaja o kojem svjedok svjedoči. Vijeće je uporedilo činjenice o kojima je svjedok svjedočio sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu.

58. Također, Vijeće je ispitalo uložene materijalne dokaze kako bi odlučilo o njihovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti.

59. Temeljem odredbe člana 15. ZKP BiH, sud ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze. Vijeće je pažljivo cijenilo sve izvedene dokaze, te će ocjenu istih, a naročito dokaze na kojima je temeljilo svoju odluku, dati u dijelu presude u kojem je obrazložena činjenična i pravna analiza optužbi koje su optuženom stavljene na teret.

60. Cijeneći izvedene dokaze pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, Vijeće je odluku kao u izreci donijelo iz razloga koji slijede u nastavku obrazloženja presude.

61. Prije svega, Vijeće napominje da se prilikom ocjene dokaza rukovodio načelom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH, te vodeći računa o odredbi iz člana 290. stav 7. ZKP BiH, pri čemu ističe da se u donošenju odluke nije oslanjalo na dokaze koji nisu relevantni za presuđenje u ovom krivičnom predmetu. Osim relevantnosti, Vijeće je neizostavno vodilo računa o zakonitosti i vjerodostojnosti cijenjenih dokaza, uz napomenu da se u njihovoj ocjeni koncentrisalo samo na bitne elemente krivičnog djela za koje se optuženom sudi.

III PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

62. Prije svega, Vijeće naglašava da nije prihvatilo pravnu kvalifikaciju krivičnog djela iz potvrđene optužnice Tužilaštva BiH, odnosno nije oglasilo krivim optuženog Slobodana Karagića za počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke e) i g) KZ BiH, obzirom da nije našlo utvrđenim opšte elemente krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, a kako će to biti detaljnije obrazloženo u nastavku.

63. Vijeće je optuženog oglasilo krivim za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ.

64. Tako je Vijeće najprije razmotrilo primjenu materijalnog prava, te je prvenstveno imalo u vidu da iz optužnice proizilazi da je inkriminisano djelo počinjeno tokom 1992. godine, u kojem periodu je bio na snazi KZ SFRJ, koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ. Odlučujući o primjeni materijalnog zakona i pravne kvalifikacije djela, Vijeće je imalo u vidu načela propisana članovima 3. i 4. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), te članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), pa je primjenom navedenih odredbi utvrdilo da je optuženi počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ u vezi sa članom 22. istog Zakona, za koje ga je i oglasilo krivim.

65. Član 3. KZ BiH propisuje načelo legaliteta, odnosno princip da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*). Međutim, članovi 3. i 4. istog Zakona ne sprječavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa opštim načelima međunarodnog prava (član 4a. KZ BiH).

66. U članu 7. EKLJP na sličan način propisuje se princip legaliteta i glasi:

“Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

Ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda."

67. Navedene zakonske odredbe propisuju da se, po pravilu, na učinioca krivičnog djela prvenstveno primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja.

68. Od ovog principa moguće je odstupiti jedino u interesu optuženih lica, i to u situaciji kada se nakon izvršenja djela zakon izmijenio tako da je izmijenjeni zakon blaži za učinioca. Sud procjenjuje u svakom konkretnom slučaju koji je zakon blaži za učinioca. Vijeće je, imajući u vidu praksu Ustavnog suda BiH, u pogledu primjene materijalnog prava, našlo nužnim primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, nalazeći da je u konkretnom slučaju on blaži po učinioca, uzevši u obzir kaznu propisanu za ovo djelo.

69. Jednostavno poređenje tekstova zakona na konkretan slučaj može dati siguran odgovor samo u slučaju ako je novi zakon dekriminisao nešto što je po ranijem zakonu bilo krivično djelo, jer je tada novi zakon očigledno blaži. U situaciji kada je krivično djelo kažnjivo po oba zakona, potrebno je utvrditi sve okolnosti koje su relevantne za izbor blažeg zakona u konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sve odredbe koje se odnose na kažnjavanje. Pri tome, treba imati u vidu odredbe o propisanim krivičnopravnim sankcijama, vrstama i mjerama, njihovom odmjeravanju, odnosno ublažavanju, mjerama sigurnosti, sporednim kaznama, mjerama koje predstavljaju supstitute kazni i drugim relevantnim odredbama u pogledu izricanja krivičnopravne sankcije.

70. Međutim, nije dovoljno utvrditi koji zakon daje veće mogućnosti za povoljniju presudu, već koji od njih omogućava povoljniji ishod u konkretnom slučaju, prema konkretnom učiniocu, a što jasno proizilazi iz zakonskih odredbi člana 4. stav 2. KZ BiH, koji kaže da će se primijeniti zakon koji je "blaži za učinioca". Prema tome, nije isključena mogućnost da zakon sa težom kaznom bude za učinioca na kraju povoljniji, jer primjena nekih njegovih drugih odredbi dovodi do povoljnijeg rješenja za učinioca.

71. U konkretnom slučaju, zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela – KZ SFRJ, jednako kao i zakon koji je trenutno na snazi – KZ BiH, propisuju krivičnopravne radnje za koje je optuženi oglašen krivim kao krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Obzirom na navedeno, jasno je da postoje zakonski uslovi za vođenje

krivičnog postupka protiv počinioca za navedena krivična djela i njegovo kažnjavanje.

72. Pitanje retroaktivnosti primjene krivičnog zakona od izuzetnog je pravnog značaja i kao takvo je već bilo predmetom analize i ocjene u nekoliko odluka Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP), a koje imaju direktne implikacije na postupanje Suda BiH u predmetima ratnih zločina, obzirom da se radi o obvezujućoj domaćoj i međunarodnoj sudskoj praksi.

73. Vijeće je, shodno prethodnom, a imajući u vidu stavove Ustavnog suda BiH, koji odstupa od prakse Evropskog suda, jer ne predviđa da se primjena blažeg zakona po učinioca preispituje za svaki slučaj pojedinačno, već jasno određuje da će se u svim slučajevima, u kojima oba zakona propisuju isto krivično djelo, na učinoca primijeniti KZ SFRJ, ovaj zakon primijenilo u konkretnom slučaju, obzirom da je stav Ustavnog Suda BiH obvezujući i za Sud BiH.

74. Kako je krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. KZ BiH, za koje krivično djela se optuženi tereti u konkretnom slučaju, bilo propisano članom 142 KZ SFRJ, to je, slijedom navedenog, te u skladu sa praksom Ustavnog suda BiH, u pogledu primjene materijalnog prava bilo nužno primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i kao zakon koji je prema stavu Ustavnog suda BiH, blaži prema optuženom.

IV NALAZI SUDA

75. Potvrđenom optužnicom Tužilaštva BiH optuženom Slobodanu Karagiću na teret se stavlja počinjenje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke a), e), f), g) i i) KZ BiH i krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka f) u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. i 2. KZ BiH.

76. Međutim, Vijeće nije prihvatilo pravnu kvalifikaciju iz optužnice koja se odnosi na krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. KZ BiH, jer nalazi da Tužilaštvo BiH nije ponudilo dokaze koji se odnose na postojanje širokog i sistematičnog napada na području Doboja, kao ni da djela optuženog čine dio tog napada. Naime, Tužilaštvo BiH je na navedene okolnosti podsjećalo Vijeće na činjenice utvrđene u pravosnažnim presudama u predmetima Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) protiv Duška Tadića, Blagoja Simića, Sime Zarića, Gorana Jelisića i drugima, međutim, prijedlog za prihvatanje utvrđenih činjenica, na osnovu kojeg bi se

eventualno mogla donijeti odluka o postojanju opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, pored ostalih dokaza, nikada nije upućen prema Vijeću u ovom predmetu, zbog čega isto nije ni moglo uzeti u razmatranje činjenica utvrđenih od strane drugih Vijeća u drugim predmetima. U vezi s tim, Vijeće podsjeća da se u svakom konkretnom predmetu sudska odluka donosi na osnovu dokaza provedenih u tom konkretnom predmetu, a ne na osnovu mišljenja i zaključaka drugih sudećih vijeća u drugim sudskim predmetima.

77. Vijeće nije moglo cijeniti ni dokaze koji se odnose na presude Saveznog vrhovnog suda i Višeg regionalnog suda u Düsseldorfu protiv Nikole Jorgića, koji je oglašen krivim za počinjenje krivičnog djela Genocid, te presude Suda BiH broj X-KR-07/442 i X-KRŽ-07/442 protiv osuđenog Predraga Kujundžića, a iz već pomenutih razloga.

78. Svjedoci na čijim iskazima Tužilaštvo BiH zasniva tvrdnju o postojanju širokog i sistematičnog napada jesu Hasib Muratović i Omer Lukavica, koji je preminuo i čiji iskaz je pročitao na glavnom pretresu. Tako svjedok Hasib Muratović navodi da su bili blokirani od strane srpskih snaga u selu Grapska, te da su nakon napada na Grapsku 10.05.1992. godine muškarci odvedeni u zatočeničke objekte, gdje su ih svakodnevno tukli. Iz pročitanih iskaza svjedoka Omera Lukavice proizilazi da je stanovništvo počelo da se odvajati, posebno nakon izlaska na referendum o nezavisnosti, nakon čega počinje smjena direktora i šefova u preduzećima u Doboju, na koje pozicije se postavljaju isključivo Srbi, odnosno lideri Srpske demokratske stranke (SDS). Svjedok ističe da je za prvomajske praznike boravio u Grapskoj kod svojih roditelja, tako da je 02.05. vozom otišao u Doboj, odakle se pješke uputio u pravcu grada Doboja, gdje je na putu, u blizini mosta preko rijeke Bosne vidio da se veći broj vojnika, koji su formirali kontrolni punkt, te koji su ga zaustavili i zatražili ličnu kartu, te je isti, nakon legitimisanja pušten da ide. U jutarnjim satima svjedok je začuo buku, kada je pogledao kroz prozor i vidio veliki broj tenkova i vojnih kamiona, koji su se kretali iz pravca Dervente ka gradu. Kasnije je čuo pucnjavu s raznih lokaliteta u Doboju, nakon čega je na radiju puštena obavijest muslimanima Doboja *da ne izlaze iz kuća i stanova i da ostanu mirni jer je otpočelo oslobođenje Doboja, te je kucnuo čas za konačan obračun s Alijinim mudžahedinima i ustašama*. Svjedok je također dobio obavijest da je u narednom periodu na čekanju, a nedugo nakon toga i rješenje o otkazu s posla, kao i da je većinu vremena od 03.05.1992. godine provodio u stanu sa svojom porodicom.

79. U ovom dijelu, Vijeće podsjeća na stav prvostepenog vijeća izražen u presudi

protiv optuženog Momira Savića⁶, koji propisuje da napad treba biti počinjen „na osnovu ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad“. Kako bi se dokazalo da je postojala određena politika, potrebno je dokazati sljedeće: da je postojala državna ili organizacijska politika; da je postojala politika da se učini takav napad i da je napad preduzet na osnovu ili u cilju te politike.⁷ Međutim, ovo Vijeće nije ni moglo utvrđivati postojanje navedenih elemenata, obzirom na nedostatak dokaza koji su se odnosili na utvrđivanje postojanja opštih elemenata krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, te se zbog toga neće ni baviti razmatranjem postojanja svijesti optuženog o postojanju takvog napada, odnosno da njegove radnje čine dio istog.

80. Vijeće također naglašava da je iz uvodnog dijela osuđujućeg dijela izreke presude izostavilo dijelove koji su se odnosili na bitne elemente krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. KZ BiH⁸, imajući u vidu da je optuženog oglasilo krivim za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ.

OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 142. KZ SFRJ

81. Optuženi Slobodan Karagić oglašen je krivim za izvršenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, u vezi sa članom 22. istog Zakona (u tački 2.a). Član 142. KZ SFRJ glasi:

“Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi da se prema civilnom stanovništvu vrše ubistva, mučenja, nečovječna postupanja, biološki eksperimenti, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja; raseljavanje ili preseljavanje ili prisilno odnarodnjavanje ili prevođenje na drugu vjeru; prisiljavanje na prostituciju ili silovanje; primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, protivzakonito

⁶ Prvostepena presuda u predmetu protiv Momira Savića, broj X-KR-07/478 od 03.07.2009. godine, strana 36.

⁷ *Ibid*, strana 36.

⁸ Da bi se krivično djelo okvalifikovalo kao zločin protiv čovječnosti, tužilac mora, pored konkretnih elemenata pojedinačnog djela, dokazati i opšte elemente zločina protiv čovječnosti, i to:

1. postojanje širokorasprostranjenog i/ili sistematskog napada usmjerenog protiv bilo kojeg civilnog stanovništva
2. svijest optuženog o postojanju takvog napada
3. svijest da su radnje optuženog predstavljale dio napada i da je on bio svjestan da njegove radnje predstavljaju dio napada.

odvođenje u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja, lišavanje prava na pravilno i nepristrasno suđenje; prisiljavanje na službu u oružanim snagama neprijateljske sile ili u njejoj obavještajnoj službi ili administraciji; prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjavanje stanovništva, konfiskovanje imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protivzakonito i samovoljno uništavanje ili prisvajanje u velikim razmjerama imovine koje nije opravdano vojnim potrebama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaćeg novca ili protivzakonito izdavanje novca, ili ko izvrši neko od navedenih djela, kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.“

82. Iz citirane zakonske odredbe proizilaze sljedeći opšti elementi krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva:

i. *Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava, na način da je počinjenje djela usmjereno protiv civilnog stanovništva, dakle osobe koje ne učestvuju u oružanom sukobu ili su položile oružje ili su onesposobljene za borbu i koje su zaštićene odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine;*

ii. *Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;*

iii. *Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;*

iv. *Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.*

83. Dakle, za postojanje navedenog krivičnog djela, neophodno je utvrditi primjenu međunarodnih pravila u inkriminisanom periodu i da radnje izvršenja djela predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava, što ukazuje na blanketni karakter krivičnog djela.

84. Slijedom odredbe člana 142. KZ SFRJ, nije neophodno (nije uslov postojanja samog djela) da počinilac zna ili ima namjeru da krši međunarodnu normu (nije nužno da kršenje blanketnih propisa bude obuhvaćeno sviješću učinioca), već je dovoljno da njegovo ponašanje objektivno predstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, dok se kod preduzimanja konkretnih, pojedinačnih radnji izvršenja, svakako mora cijeniti subjektivni odnos počinioca prema djelu što će Sud u osvrtnu na posebne radnje izvršenja u

okviru pojedinačnih tačaka optužnice i učiniti.

85. Dakle, odredba člana 142. KZ SFRJ se, između ostalog, temelji i na Ženevskoj konvenciji o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. avgusta 1949. godine, tj. IV Ženevskoj konvenciji (Konvencija). Optužnica tereti optuženog da je postupao suprotno odredbama člana 3. Konvencije. Pravila sadržana u zajedničkom članu 3. Konvencije smatraju se običajnim pravom i predstavljaju minimalni standard od kojeg zaraćene strane nikada ne bi trebale odstupiti, a kojim je propisano da:

„U slučaju oružanih sukoba koji nemaju međunarodni karakter, a koji izbiju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjenjivati barem sljedeće odredbe:

1. Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju, zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i sljedeći postupci:

c) povreda ličnog dostojanstva, naročito uvredljivi i ponižavajući postupci;“

i. Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava

86. U smislu primjene međunarodnih pravila u inkriminisanom period, Vijeće je imalo u vidu navode iz presude Žalbenog vijeća MKSJ u predmetu Tadić, gdje je utvrđeno da se: *„međunarodno humanitarno pravo primjenjuje od početka oružanih sukoba sve do poslije prestanka neprijateljstava....“*

87. Član 3. Konvencije smatra se odredbom običajnog prava i obavezujući je za sve strane u sukobu, nemeđunarodnom ili međunarodnom, zbog čega je ova odredba bila važeća u vrijeme i na mjestu događaja za koje se optuženi tereti. Navedeni član je zajednički za sve Ženevske konvencije, odnosno isti je inkorporiran u sve četiri Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine. Njegova suština jeste, osim što se primjenjuje u svim vrstama sukoba (međunarodni i nemeđunarodni), da svim osobama koje ne učestvuju direktno u neprijateljstvima garantuje određena prava, odnosno prema

kojima se garantuje čovječno postupanje i zabranjuju određeni postupci, taksativno nabrojani u tačkama a) do d) člana 3. Konvencije.

88. Prema tome, da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je da se utvrdi protiv koga je počinjenje bilo usmjereno, odnosno da li je djelo bilo usmjereno protiv posebne kategorije osoba koje su zaštićene članom 3. stav 1. Konvencije. U konkretnom slučaju, Vijeće je utvrdilo da je optuženi Slobodan Karagić krivičnopravne radnje preduzeo prema civilima.

Civili

89. Vijeće je, u odnosu na sve tačke osuđujućeg dijela presude, neusmnjivo zaključilo da je optuženi Slobodan Karagić, krivičnopravne radnje preduzeo prema civilima, i to prema oštećenima: Amiru Haliloviću, Omeru Lukavici, Besimu Kunaliću i zaštićenim svjedokinjama „K1“ i „K2“, dakle o kategoriji lica koja uživaju zaštitu shodno odredbama zajedničkog člana 3. Konvencija.

90. Prema definiciji iz člana 3. stav 1. IV Ženevske Konvencije, zaštićene kategorije lica su *“lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga“*. Pored toga, prema članu 3. stav 2. iste Konvencije, ranjenici i bolesnici uživaju posebnu zaštitu. Dakle, u smislu odredbe zajedničkog člana 3. Konvencije, civilom se smatra lice koje *“ne učestvuje neposredno u neprijateljstvima“*.

91. Za bolje razumijevanje definicije *“civila“* date u zajedničkom članu 3. Konvencija i razumijevanje termina *“neposredno u neprijateljstvima“*, Vijeće je uzelo u obzir i praksu MKSJ gdje se navedena sintagma definiše.

92. Dakle, shodno praksi MKSJ, osoba aktivno sudjeluje u neprijateljstvima kada učestvuje u ratnim dejstvima koji će *“po svom karakteru ili svrsi, vjerovatno nanijeti stvarnu štetu ljudstvu ili materijalno – tehničkim sredstvima oružanih snaga neprijatelja“*.

93. Vijeće je navedeno svojstvo oštećenih, u prvom redu, utvrdilo na osnovu izjava samih oštećenih. U vezi protivpravnog zatvaranja civila Amira Halilovića, Omera Lukavice i Besima Kunalića, Vijeće je zaključilo da su svi zatvoreni civili nezakonito lišeni slobode, jer, iako prema pravilima međunarodnog humanitarnog prava, zatvaranje civila u

oružanom sukobu može biti dozvoljeno u izvjesnim okolnostima, ono je protupravno ako zatvaranje ili upućivanje zaštićenih lica na prinudni boravak nije apsolutno potrebno. Pored toga, čak iako je lišenje slobode u početku bilo u skladu sa pravom, ono prestaje onog trenutka kada se licu lišenom slobode ne onemogući da nadležni sud ili administrativni organ u što kraćem vremenskom roku ne ispita lišenje slobode. Ni odbrana nije sporila da su oštećeni bili civili u vrijeme počinjenja djela.

94. Tako iz iskaza oštećenog Amira Halilovića proizilazi da je oštećeni boravio kući s roditeljima sve dok nije došao optuženi po njega i odveo ga, pod izgovorom da će ga pustiti čim ga ispitaju, nakon čega je ostao pet i pol mjeseci u zatočeničkom objektu, gdje je tučen i maltretiran. Oštećeni Omer Lukavica izjavio je da je u noći 08.06.1992. godine bio u svom stanu sa suprugom i djetetom, kada su na vrata stana došla dva, njemu nepoznata, uniformisana lica, koji su mu rekli da pođe s njima i odveli ga u parkirano vozilo pred zgradom, u kojem je zatekao optuženog Slobodana Karagića, koji je sjedio na mjestu vozača. Oštećeni Besim Kunalić naveo je kako je kritične prilike izašao iz kuće, u kojem trenutku je naišao optuženi i pitao ga šta radi tu, na šta mu je oštećeni rekao da je već bio u zatvoru i da su ga pustili, ali da je optuženi rekao kako to treba provjeriti u MUP-u, odvedeći ga sa sobom u vozilu, nakon čega je istog predao na prijavnici i otišao. Oštećeni je ostao nekih sedam dana u pritvorskim prostorijama, dok, po njegovim riječima, Boro Paravac nije intervenisao.

95. Da su oštećene „K1“ i „K2“ također pripadale kategoriji civila, Vijeće je moglo, bez imalo sumnje, zaključiti iz njihovih izjava na glavnom pretresu, kao i činjenicu da su obje u trenutku počinjenja djela od strane optuženog bile malodobne. Tako je oštećena „K1“ izjavila da je pohađala školu „Sutjeska“ i da je imala petnaest godina, te da je odvedena u logor iz svog stana dana 13.07.1992. godine, odakle je izašla nakon petnaestak dana, nakon čega ju je silovao optuženi Slobodan Karagić u prostorijama Doma JNA u Doboju. I oštećena „K2“ navodi da je imala 15,5 godina kada ju je optuženi silovao, zajedno sa osuđenim Predragom Kujundžićem, koji ju je prije toga odveo od kuće u kojoj je živjela sa majkom i mlađom sestrom.

96. Prema tome, imajući u vidu navedene činjenice, Vijeće nalazi da se u konkretnom slučaju radilo o civilima, koji ne učestvuju direktno u neprijateljstvima, dakle o kategoriji koja uživa zaštitu shodno odredbama zajedničkog člana 3. Konvencije.

ii. Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije

97. Drugi opšti element krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva kojeg je neophodno utvrditi jeste da je kršenje pravila međunarodnog prava učinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije.

98. U međunarodnoj sudskoj praksi smatra se da oružani sukob postoji *“svuda gdje se pribjeglo oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države”*.

99. Dovodeći kršenje odredbi međunarodnog prava u vezu sa postojanjem oružanog sukoba, treba naglasiti da se međunarodno humanitarno pravo i dalje primjenjuje *“na čitavoj teritoriji zaraćenih država, odnosno, u slučaju unutrašnjih oružanih sukoba, na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se na tom mjestu stvarno vode borbe, sve do zaključenja mira ili, u slučaju unutrašnjih sukoba, sve dok se ne pronađe mirno rješenje.”*

100. Vijeće nalazi da iz iskaza svjedoka i uloženi materijalni dokazi sa sigurnošću proizilazi da je u inkriminisano vrijeme postojalo ratnje stanje na teritoriji Bosne i Hercegovine.

101. Na okolnosti ratnog stanja u Bosni i Hercegovini, uloženi su određeni materijalni dokazi, te je saslušan i određeni broj svjedoka. Tako je Vijeće na uvid imalo Odluku o proglašenju neposredne ratne opasnosti Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 08.04.1992. godine (Službeni list broj 1/92)⁹, Odluku o proglašenju ratnog stanja Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 20.06.1992. godine (Službeni list broj 7/92)¹⁰, te Odluku o ukidanju ratnog stanja Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 22.12.1995. godine (Službeni list broj 50/95)¹¹, iz kojih dokaza nedvojbeno proizilazi da je na području Bosne i Hercegovine od mjeseca aprila 1992. godine pa do kraja 1995. godine bilo proglašena nesporedna ratna opasnost, odnosno ratno stanje.

102. O navedenim borbenim aktivnostima svjedočili su brojni svjedoci na glavnom pretresu, među kojima i Hasib Muratović, Omer Lukavica, svjedokinja „K2“, Ibro Spahić i mnogi drugi.

⁹ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-11

103. Svjedok Hasib Muratović¹² navodi da je živio u selu Grapska početkom rata 1992. godine, te da je prije toga radio kao policajac. Sjeća se da su 03.05.1992. godine bili blokirani od strane srpskih snaga, ali da nije dolazilo do razmjene vatre, te da mu je oduzet pištolj koji je dobio kao nagradu. U selu su držali straže da neko ne bi došao i napravio *belaj*, kako ističe, te nisu spavali dva mjeseca od straha da će u kuću ući neko nepoznat. Napad na Grapsku bio je 10.05.1992. godine, bila ne nedjelja, svi su bili kući dok nisu pozvani od strane VRS da svi izađu jer imaju neko predavanje, nakon čega je narod krenuo da vidi šta će im reći, ali da su dočekani i postrojani u stroj po dvoje. Navodi da su u naselju Kostajnica maloljetne osobe i žene stavili u autobuse, a muškarce su odveli u školu, gdje su prenoćili. Muškarce su vodili u logor na Barama, a kasnije u zatvor.

104. I svjedok Omer Lukavica¹³ navodi da mu je poznato da je krajem aprila 1992. godine u mnogim preduzećima došlo do otpuštanja radnika, odnosno, isti su poslani kući bez ikakvog povoda. Svjedok također ističe da je prve pucnjave po gradu čuo poslije prvomajskih praznika, kada je krenuo iz Grapske u grad, gdje su boravili njegovi roditelji. Dana 04.05.1992. godine navodi da je izašao iz zgrade i krenuo u pravcu SDK gdje je do tada radio, kada je primijetio da nema stanovništva na ulicama, te da su gradom patrolirale vojno-policijske kontrole. Nakon što je došao na posao, vidio je da niko od njegovih kolega Srba nije došao, te mu je rečeno da svoje redovne poslove neće obavljati do daljnjeg. Sjeća se da je nakon toga dane provodio u svom stanu, s djetetom i suprugom, te da je supruga izlazila samo ukoliko je trebala da kupi osnovne namirnice za život.

105. Zaštićena svjedokinja „K2“ izjavila je kako je zbog nemira otišla iz svog rodnog mjesta Bukovačke Čivčije u selo Grapska, kod nane i djeda. Grapska je napadnuta 10.05.1992. godine, kada je svjedokinja ranjena i u tom napadu izgubila je brata, selo je gorilo, a muškarci su odvajani od žena i djece. I svjedok Ibro Spahić potvrdio je da je sukob bio u selu Bukovačke Čivčije, gdje im je rečeno da predaju oružje i da će ih zaštititi ako to urade. Postrojili su ih pred džamiju, gdje im je Predrag Kujundžić obećao da će ih zaštititi, nakon čega ih je isti, zajedno sa bratom, odvezao u logor koji se nalazio u hangarima na Usori, tu je bio neki vojni magacin, postrojili su ih i tukli, navodi da nisu ništa jeli sedam dana.

¹⁰ Dokaz T-12

¹¹ Dokaz T-13

¹² Transkript saslušanja svjedoka na glavnom pretresu od dana 14.11.2016. godine

¹³ Zapisnik o saslušanju svjedoka broj KT-231/97 od 23.04.2004. godine

106. Iz navedenih dokaza, koji se odnose na vremenski period koji je prethodio periodu i radnjama iz optužnice, kao i na sam inkriminirani period od početka maja 1992. godine do kraja avgusta 1992. godine, jasno proizilazi da je na teritoriji BiH, a i konkretno na širem području opštine Doboj, vladalo ratno stanje, čime Vijeće, ovaj element, nalazi dokazanim, isključujući svaku razumnu sumnju.

iii. Djelo počinioaca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom

107. Jedan od uslova iz člana 142. KZ SFRJ jeste da mora postojati veza između djela optuženog i ratnog stanja. Dakle, da bi se utvrdilo postojanje navedenog elementa, neophodno je sagledati status optuženog u inkriminisanom periodu, te postojanje uzajamnosti i zavisnosti izvršenja djela u odnosu na postojanje ranije obrazloženog oružanog sukoba, na širem području opštine Doboj. U konkretnom, Vijeće je ispitalo da li je *“postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri uticalo na sposobnost počinioaca da počinu zločin, njegovu odluku da ga počinu, način počinjenja zločina ili cilj s kojim je počinjen”*.¹⁴

108. Ovaj uslov ispunjen je ako je zločin počinjen kao podrška ili barem pod izgovorom situacije koja je proistekla iz oružanog sukoba.

109. Sudeće vijeće MKSJ u paragrafu broj 568 navedene presude navodi: *“...Humanitarno pravo primjenjuje se i dalje na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se konkretne borbe vode na mjestu na kojem su se odigrali dotični događaji. Stoga, dovoljno je to što su zločini bili u tijesnoj vezi s neprijateljstvima koja su trajala na drugim dijelovima teritorije pod kontrolom strana u sukobu. Uslov da dato djelo bude u tijesnoj vezi sa oružanim sukobom zadovoljen je ukoliko su, kao u ovom slučaju, zločini počinjeni kao posljedica borbi, a prije prekida oružanih aktivnosti na određenom području, te ako su počinjeni radi postizanja nekog cilja ili iskorištavanja situacije nastale uslijed borbi...”*

110. Na osnovu nekoliko faktora može se odrediti postojanje *nexusa* između djela koje je počinio optuženi i oružanog sukoba. Faktori mogu obuhvatiti sljedeće:

- činjenicu da je počinilac vojnik;
- činjenicu da žrtva nije vojnik ili činjenicu da je žrtva pripadnik suprotne strane;

¹⁴ *Kunarac et al.*, predmet broj IT-96-23 i IT-96-23/1-A, presuda od 12.06.2002. godine, par. 58

- činjenicu da se ta radnju može reći da služi krajnjem cilju vojne kampanje;
- činjenicu da je zločin izvršen u sklopu službenih dužnosti počinioca.¹⁵

111. Prema tome, odlučna činjenica jeste status optuženog u vrijeme izvršenja krivičnog djela, odnosno činjenica da je optuženi Slobodan Karagić, djelo počinio kao pripadnik specijalne jedinice „Crvene beretke“ pri Centru službi bezbjednosti Doboj, od 01.08.1992. godine kao pripadnik VP 7051 Doboj, odnosno pripadnost optuženog ovoj vojno-policijskoj, a kasnije i vojnoj formaciji, te djelovanje ove formacije na području opštine Doboj i šire, zasigurno je uticalo na sposobnost optuženog da poćini krivićno djelo, te naćin poćinjenja i cilj s kojim je djelo poćinjeno.

112. U inkriminisanom periodu, kako je to već pomenuto, optuženi Slobodan Karagić bio je pripadnik specijalne jedinice „Crvene beretke“ pri CSB Doboj, a od 01.08.1992. godine pripadnik VP 7051 Doboj, što se može jasno zaključiti iz Zapisnika o saslušanju okrivljenog broj Ki-35/92 od 11.07.1992. godine¹⁶, kao i iz Spiska uhapšenih lica u Tesliću od 30.06.1992. godine¹⁷, te iskaza svjedoka M.M., Zvezdana Višta, Đorša Dujakovića, Radislava Jovanovića, Slavka Spasojevića i mnogih drugih.

113. Svjedok Radislav Jovanović¹⁸ izjavio je kako se sjećća optuženog po nadimku „Karaga“, koji je s njim bio na obuci u kampu na Vili, koja obuka se sastojala od fizićkih, kondicionih priprema, ućenju rasklapanja oružja, pucanju iz naoružanja. Optuženog poznaje od djetinjstva, zna da je imao i lokal u gradu, kao i da je optuženi bio pripadnik „Crvenih beretki“ i to kao komandir, ali nije siguran da li se radilo samo o jednom vodu ili kompletnoj jedinici. Da je optuženi jedno vrijeme bio komandir „Crvenih beretki“ potvrdio je i svjedok Slavko Spasojević¹⁹, navodeći da je to saznao kada su uhapšeni u Tesliću. I svjedok Zvezdan Višt²⁰ izjavio je da je optuženi Slobodan Karagić imao nadimak „Karaga“, te da im je, kada su bili na obuci na Vili, istog predstavili kao prvog među njima, tada optuženi nije imao ćin, ali su mu instruktori dozvoljavali da izvodi s njima odrećene vježbe. Takoćer navodi kako je znao da optuženi nema specijalna ovlaštenja da donosi odluke, ali i da je dobijao zadatke „šta da radi u odnosu na obićne voćnike“.

¹⁵ Drugostepena presuda *Kunarac i drugi*, paragraf broj 59

¹⁶ Dokaz T-8

¹⁷ Dokaz T-10

¹⁸ Transkript saslušanja svjedoka od 27.05.2016. godine

¹⁹ Transkript saslušanja svjedoka od 27.05.2016. godine

²⁰ Transkript saslušanja svjedoka od 08.07.2016. godine

114. Ni sam optuženi nije sporio svoju pripadnost „Crvenim beretkama“, navodeći da je čuo da su došli ljudi iz Srbije koji su nosili crvene beretke i da je postrojavanje 08.05.1992. godine, te da je od 09.05.1992. godine boravio na obuci u kampu na Vili, kao i da je po završetku obuke dobio crvenu beretku. Sam optuženi potvrdio je da bio nadređeni pripadnicima u nekoliko akcija koje su sprovodili na području opštine Doboj.²¹

115. Da je optuženi bio pripadnik VP 7051 Doboj od 01.08.1992. do 30.11.1992. godine, potvrđuje dokaz uloženi od strane odbrane – Uvjerenje Odjeljenja za boračko-invalidsku zaštitu Doboj, broj 08-835-1-133/2017 od 11.04.2017. godine.²²

116. Prema tome, sve radnje koje je počinio optuženi, počinio je u svojstvu pripadnika specijalne jedinice „Crvene beretke“, a kasnije i VP 7051 Doboj, koje pozicije su mu upravo i omogućile da u vrijeme i u mjestu kako je to navedeno u izreci presude, izvrši navedena krivična djela, odnosno radnje silovanja oštećenih „K1“ i „K2“ i prisilno zatvori oštećene Amira Halilovića, Omera Lukavicu i Besima Kunalića, a koje radnje su u direktnoj vezi sa postojanjem rata i oružanog sukoba.

iv. Počinilac mora narediti ili počiniti djelo

117. Kao posljednji opšti element krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva jeste i taj da počinilac mora ili direktno izvršiti nezakonito djelo ili narediti drugima izvršenje istog, kako bi snosio odgovornost kao direktni počinilac djela, a kako je to predmetnom optužnicom optuženom stavljeno na teret. Nakon razmatranja svih predočenih dokaza, Vijeće je zaključilo da je u konkretnom slučaju dokazano da je optuženi počinio radnje koje su mu tačkama 2. a), c), d), te tačkom 3. a) i b) predmetne optužnice stavljene na teret (a koja analiza i utvrđeno činjenično stanje su obuhvaćeni sljedećim odjeljkom presude) čime je ispunjen i ovaj element krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, koje je optuženi u 2.a) osuđujućeg dijela izreke presude počinio kao saizvršilac, a u ostalim tačkama kao izvršilac.

Tačka 1. osuđujućeg dijela izreke presude

118. Optuženom Slobodanu Karagiću se u prvoj tački osuđujućeg dijela izreke presude stavlja na teret da je tokom mjeseca maja i juna 1992. godine, na području

²¹ Transkript saslušanja optuženog u svojstvu svjedoka odbrane od 12.06.2017. godine

²² Dokaz odbrane broj O-13

opštine Doboj, sam ili skupa sa drugim pripadnicima specijalne jedinice „Crvene beretke“ i pripadnicima VRS, učestvovao u nezakonitom lišenju slobode lica bošnjačke nacionalnosti, tako što je:

a) *tačno neutvrđenog dana mjeseca maja 1992. godine, u mjestu Donji Šušnjari, opština Doboj, uniformisan i naoružan, vozilom marke „kedi“ došao pred kuću Amira Halilovića, kojom prilikom je Amiru Haliloviću naredio da mora krenuti s njim da da izjavu, što je ovaj i učinio, nakon čega ga je optuženi sproveo u zatočenički objekat u hangare na Usori, opština Doboj, kojom prilikom ga je predao neidentifikovanim pripadnicima vojne policije, nakon čega je napustio pomenuti zatočenički objekat, dok je oštećeni ostao podvrgnut ispitivanju i fizičkom zlostavljanju od strane neidentifikovanih pripadnika vojne policije;*

b) *dana 08.06.1992. godine, u večernjim satima, skupa sa još dvojicom neidentifikovanih pripadnika policije, svi uniformisani i naoružani, učestvovao u zatvaranju Omera Lukavice, na način da su dva NN uniformisana lica oštećenog izveli iz stana pred zgradu i odveli prema PMV vozilu marke „Golf 2“, u kojem je na mjestu vozača sjedio optuženi, nakon čega su Omera Lukavicu sproveli u prostorije zatočeničkog objekta „Perčin disko“, gdje je ostao protivpravno zatvoren u zatočeništvu sve do 31.07.1992. godine, gdje je bio izložen višestrukom zlostavljanju od raznih pripadnika VRS, usljed čega je zadobio ozbiljne tjelesne povrede, čije posljedice i danas osjeća;*

c) *dana 28.06.1992. godine, vozilom marke „Golf“, bijele boje, došao pred kuću Besima Kunalića, u naselju Orašje, opština Doboj, uniformisan i naoružan, sa crvenom kapom na glavi, pitao oštećenog otkud da je kući, na što mu je oštećeni odgovorio da je već bio u zatočeništvu, istom naredio da mora krenuti s njim jer mu ne vjeruje, što je ovaj morao i učiniti, kojom prilikom ga je sproveo u prostorije MUP-a u Doboju, a potom se udaljio, gdje je oštećeni bespravno zadržan pet do sedam dana, nakon čega je pušten.*

119. Vijeće će u ovom dijelu obuhvatiti obrazloženje sve tri podtačke tačke 1., obzirom da se radi o krivičnom djelu zatvaranja kao ratnom zločinu protiv civilnog stanovništva, a u odnosu na oštećene Amira Halilovića, Omera Lukavicu i Besima Kunalića.

120. U praksi MKSJ, u predmetu *Krnojelac*, pretresno vijeće zaključilo je da se „lišavanje slobode nekog pojedinca smatra proizvoljnim, a prema tome i protivpravnim, ako

ne postoji pravna osnova kojom bi se opravdalo prvobitno lišavanje slobode.”²³ Dokaz da lica lišena slobode nisu obaviještena o razlozima lišavanja slobode ili da opravdanost takvog lišenja slobode nije bila predmet razmatranja u sudskom ili administrativnom postupku, može značiti da nisu postojali zakonski osnovi za lišenje slobode.

121. Na okolnosti tačke 1.a) svoj iskaz dao je oštećeni Amir Halilović, dana 02.09.2016. godine.

122. Ovaj svjedok naveo je da je početkom rata bio nastanjen u Donjim Šušnjarima, opština Doboј, zajedno sa svojim roditeljima. Istakao je kako nije bio maltretiran sve dok nije došao optuženi, koji ga je lišio slobode, pod izgovorom da ga vodi na ispitivanje u hangare na Usori i da će ga pustiti sutradan, čim da izjavu. Navodi da je poznao optuženog iz kafane gdje je išao da igra bilijar, a da je u tom trenutku bio obučen u vojnu uniformu, imao je pištolj oko pasa, te da je bio prosijed i visok, nakon čega je oštećeni prepoznao optuženog i u sudnici. Oštećeni je također potvrdio da ga optuženi tog dana kada ga je ostavio u hangarima na Usori nije maltretirao, ali da je tu ostao pet i po mjeseci, te da je bio tučen od strane drugih, od čega danas ima teške povrede kičme, leđa i glave.

123. Prilikom unakrsnog ispitivanja oštećenog, odbrana je istom predočila izjave koje je dao u toku istrage, odnosno Zapisnik o saslušanju svjedoka, broj KT.231/97 od 11.12.2003. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka, broj 17-12/3-04-2-18/06 od 12.09.2006. godine i Zapisnik o saslušanju svjedoka, broj T20 0 KTRZ 000323405 od 08.09.2015. godine²⁴, tvrdeći da svjedok ne govori istinu, obzirom da je u zapisniku datom 2003. godine navedeno da je svjedok uhapšen prije nego ga je optuženi odveo u hangare, na šta je svjedok odgovorio da je bilo prije događaja s „Karagom“, te da je tada bio vraćen kući iz pritvora, gdje je boravio sve dok ga optuženi nije odveo.

124. Nakon što je Vijeće izvršilo uvid u uložene zapisnike o ispitivanju svjedoka Amira Halilovića, a koje je odbrana uložila kao svoje dokaze, došlo je do zaključka da postoje određene razlike kada je u pitanju tačno vrijeme kada je oštećeni odveden od strane optuženog Slobodana Karagića. Tako oštećeni u zapisniku iz 2003. godine navodi da je 03.05.1992. godine, s još nekoliko lica koje poimenično nabroja, pritvoren od strane vojnih lica, koja su nosila crvene beretke na glavama i odveden u Centralni zatvor

²³ Predmet *Krnojelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, par. 114.

²⁴ Dokaz odbrane broj O-1

„Spreča“ u Doboju, gdje je boravio devet dana, nakon čega je pušten, dok za događaj koji se odnosi na odvođenje od strane optuženog Slobodana Karagića navodi da se sesio 25. ili 26.09.1992. godine. Međutim, uvidom u druge dvije izjave, iz 2006. i 2015. godine, utvrđeno je da oštećeni skoro pa identično govori o događaju koji se odnosi na odvođenje i pritvaranje od strane optuženog, osim u dijelu koji se odnosi na tačno vrijeme dešavanja. Tako u iskazu od 12.09.2006. godine oštećeni navodi da se kritični događaj desio početkom 1992. godine, dok u izjavi datoj Tužilaštvu BiH dana 08.09.2015. godine, na pitanje da li ga je „Karaga“ uhapsio prvi put početkom maja ili kasnije u mjesecu septembru, kada mu je pred kuću došao vozilom „kedi“, oštećeni odgovara da ne zna kako je došlo do takve razlike u izjavama, ali da je siguran da ga je prvi put vidio u mjesecu maju 1992. godine, kako je to i naveo u vezi događaja, a drugi put u mjesecu julu 1992. godine, nakon čega ga više nije vidio, kao i da je u hangarima na Usori ostao oko šest mjeseci, odnosno do druge polovine mjeseca decembra 1992. godine.

125. Međutim, ovakve razlike u iskazima svjedoka datim u istrazi i onim na glavnom pretresu ne mogu se smatrati razlikama u bitnim činjenicama, obzirom da je oštećeni u svakoj od ovih izjava, kao i na glavnom pretresu, događaj koji se odnosi na odvođenje i pritvaranje od strane optuženog Slobodana Karagića, dosljedno opisao, ističući da ga optuženi tada nije maltretirao, što samo potvrđuje da je oštećeni dao istinit iskaz. Pokušaj odbrane da zbuni svjedoka i ospori njegov iskaz, navođenjem prethodnih događaja i koji su također učestvovali u hapšenju i maltretiranju oštećenog ničim nije potkrijepljena osim pukim nagađanjem, što je na kraju i rezultiralo time da je Vijeće poklonilo vjeru iskazu oštećenom Amiru Haliloviću i optuženog oglasilo krivim po ovoj tački optužnice.

126. Na okolnost tačke 1.b) osuđujućeg dijela izreke presude, pročitana su tri iskaza oštećenog Omera Lukavice, koji je preminuo 26.04.2016. godine, zbog čega je na osnovu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH odlučeno da se iskazi ovog svjedoka pročitaju na glavnom pretresu.

127. Oštećeni u Zapisniku o saslušanju svjedoka, broj KT-231/97 od 23.04.2004. godine²⁵ navodi da je u noći 08.06.1992. godine, u vrijeme emitovanja televizijskog dnevnika u 19 sati, boravio u stanu sa suprugom i djetetom, kada su na vrata stana došla trojica policajaca u šarenim policijskim uniformama, među kojima je bio optuženi Slobodan

²⁵ Dokaz Tužilaštva BiH broj T-2

Karagić, kojeg poznaje od ranije kao vlasnika kafića u Doboju u naselju Stadion. Tada su ga povelili do vozila u kojem su ga ispitivali, odnosno, oštećeni navodi kako je govorio o tome da je privođen u zgradu SUP-a i kako su ga tukli, ali nisu ništa pronašli. Misli da je iz tog razloga optuženi tada rekao vozaču da vozi u pravcu Perčinog diska, a ne u pravcu SUP-a, što oštećeni smatra sretnom okolnošću, ističući da onaj ko je išao prema SUP-u nije mogao proći bez batina. U zatočeništvu je boravio do 31.07.1992. godine, kada je pušten s obrazloženjem da su slobodni i da idu kući.

128. Nadalje, u Zapisniku o saslušanju svjedoka, broj KT-RZ-133/05 od 18.04.2007. godine, oštećeni je izjavio da je lišen slobode dana 08.06.1992. godine, kada su na vrata njegovog stana došle dvije naoružane osobe, s tim da je jedan bio u policijskoj uniformi, tj. uniformi rezervnog sastava policije, koja je bila plave boje, dok je drugi bio u maskirnoj vojnoj uniformi. Navodi da su ga izveli iz stana pred zgradu gdje je u autu sjedio i čekao optuženi, koji je tada bio u maskirnoj vojnoj uniformi. Konačno, u Zapisniku o saslušanju svjedoka, broj T20 0 KTRZ 000323405 od 08.09.2015. godine oštećeni je potvrdio da je istinito ono što je rekao u ranije datim izjavama, dodajući da je kasnije saznao da se krupniji vojnik koji je kritične prilike došao na njegova vrata zvao Nikica, ali da mu to ništa ne znači, kao i da je tada sišao pred zgradu, gdje je vidio parkirano putničko motorno vozilo „Golf 2“, u kojem je na mjestu vozača sjedio optuženi Slobodan Karagić zvani „Karaga“. Ističe da je optuženog tada prepoznao jer ga je znao od prije rata iz kafića, mada se nikad s njim nije družio, ali da mu je bolje poznavao suprugu koja je radila u Opštini.

129. Branilac optuženog prigovorio je na način na koji je zapisnik dat 23.04.2004. godine sastavljen, obzirom da se, kako ističe, sadržinski radi o jednostranim i subjektiviziranim stavovima, te nije jasno jesu li je policijski službenici uzimali ili davali.

130. Međutim, odredbama članova 86., 88., 90., 151., 152., 153., 154. i 155. ZKP-a BiH, propisan je tok saslušanja svjedoka, polaganje zakletve, snimanje saslušanja svjedoka audio ili audio – vizuelnim sredstvima, kao i obaveza sastavljanja zapisnika, njegov sadržaj, vođenje, čitanje i potpisivanje. Cijeneći navedene zakonske odredbe, Vijeće je izvršilo uvid u dokaz označen kao dokaz Tužilaštva broj T-2, te utvrdilo da je isti

sačinjen u skladu sa odredbama ZKP BiH²⁶, da je svjedok prije saslušanja opomenut da je dužan da govori istinu, kao i da su mu saopštena ostala obavještenja i pouke, da je upitan za svoje lične podatke, te mu je data pouka da je dužan o svakoj promjeni adrese obavijestiti tužioca i sud. Nadalje, svjedok je pozvan da iznese sve što mu je poznato o predmetu, a o svemu navedenom sačinjen je zapisnik, koji je saslušani svjedok i potpisao.

131. Optuženi je izjavio kako bi oštećenom postavio pitanja u vezi njegovog identiteta, te da njegova identifikacija ne bi bila sporna, jer je činjenica da je zaita imao kafić. Također je naveo kako bi oštećenog pitao na okolnosti za lice koje je oštećeni označio kao „Nikicu“, obzirom da je to lice evidentan učesnik događaja koji bi mogao pojasniti da li je optuženi zaista bio prisutan te noći, jer je bio komandant „Crvenih beretki“.

132. Kao svjedoka odbrane na ovu okolnost, odbrana je predložila Nikicu Miličića²⁷, koji je izjavio da poznaje optuženog od prije rata, jer je isti imao kafić, te je išao, kao pripadnik SJB Doboj, na intervenciju zbog glasne muzike. Svjedok je naveo da je povremeno viđao optuženog u periodu od maja do oktobra, kada je optuženi bio u jedinici „Crvene beretke“, te navodi da oni nisu imali veze sa policijskim poslovima, nego je ta jedinica pretežno išla na ratište. Također ističe da nikad nije s optuženim ušao u auto, te da ništa nisu zajedno radili.

133. U vezi navedenog svjedoka, Vijeće podsjeća na činjenicu da sam oštećeni nije naveo puno ime i prezime izvjesnog „Nikice“ kojeg je označio kao lice za koje je saznao da je bilo jedno od dva koja su kritične noći došla na njegova vrata i koja su ga odvela do auta u kojem se nalazio optuženi Karagić, ali je odbrana, koristeći svoje pravo da pozove svoje svjedoke, predložila saslušanje svjedoka Nikice Miličića na okolnost navedenog događaja, iako oštećeni Omer Lukavica nije iznio bilo kakvo saznanje o pravom imenu i prezimenu čovjeka za kojeg je, kako ističe, kasnije saznao da se zove Nikica, pa Vijeće nije ni moglo cijeliti iskaz datog svjedoka na način da se zaista i radi o licu koje je kritične prilike bilo na vratima oštećenog.

134. Kada je u pitanju razlika u iskazima oštećenog koja se odnosi na to da li je optuženi, kako je to navedeno u iskazu od 23.04.2004. godine, došao s još dva lica na

²⁶ Prilikom davanja iskaza, svjedok je upozoren u skladu s odredbama Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKP F BiH), koje odredbe su identične odredbama ZKP BiH u vezi saslušanja svjedoka

²⁷ Transkript saslušanja svjedoka od 13.03.2017. godine

vrata oštećenog u noći 08.06.1992. godine ili je, kako je to navedeno u druga dva iskaza data od strane oštećenog, bio u autu parkiranom ispred zgrade, za ovo Vijeće nije od velikog značaja, iz razloga što se samo odvijanje događaja ne razlikuje u bitnim činjenicama, a zbog čega je Vijeće i prihvatilo navod svjedoka koji se odnosi na to da je optuženi bio u putničkom vozilu na mjestu vozača. U prilog ovakvom zaključku Vijeća ide i činjenica da je optuženi, zbog svog nadređenog položaja, koji ni na koji način nije osporen u toku ovog postupka, boravio u vozilu ispred zgrade, dok je čekao da njegovi pripadnici odu po oštećenog u njegov stan i dovedu ga na ispitivanje u to vozilo, ali i činjenica da je sam optuženi, kako to oštećeni ističe, naredio gdje da ga voze.

135. Vijeće će se u ovom dijelu osvrnuti i na činjenicu da je optuženog oglasilo krivim na osnovu posredno izvedenih dokaza na glavnom pretresu, odnosno, na osnovu pročitanih iskaza preminulog svjedoka – oštećenog, koji iskazi su pročitani od strane postupajućeg tužioca u skladu s odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH.²⁸ Naime, za presudu kao najznačajniju odluku u krivičnom postupku vezano je načelo neposrednosti u sprovođenju i ocjeni dokaza, u smislu da sud presudu zasniva samo na činjenicama i dokazima iznesenim na glavnom pretresu (član 281. stav 1. ZKP BiH). Dokazi koji nisu neposredno izvedeni u toku glavnog pretresa i podvrgnuti neposrednoj ocjeni suda, ne mogu se uzeti u obzir prilikom donošenja presude, osim u izuzetnim slučajevima, propisanim upravo u odredbi člana 273. stav 2. ZKP BiH, kada sud može odstupiti od principa neposrednosti.

136. Dakle, iz tog razloga, i pored nedostatka direktnih dokaza, utvrđuje se odgovornost optuženog kada je međusobna veza posrednih dokaza (indicija) takva da se oni pojavljuju kao karike jednog lanca u potpunom skladu i predstavljaju sistem indicija i u svom skupu i povezanosti isključuju svaku drugu verziju mogućnosti od one koju je utvrdio prvostepeni sud.²⁹ Sve navedeno dovodi do zaključka da je utvrđivanje činjenica na glavnom pretresu moguće i neposrednim i posrednim dokazima, što je u konkretnom slučaju.

²⁸ Član 273. stav 2. ZKP BiH glasi: "Izuzetno od stave 1. ovog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije, odnosno vijeća, pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju **ako su ispitane osobe umrle, duševno oboljele ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć ili je znatno otežan iz važnih uzroka**".

²⁹ Vrhovni sud Hrvatske, Kž. 1744/68

137. Konačno, na okolnost tačke 1.c) osuđujućeg dijela izreke presude saslušan je oštećeni Besim Kunalić.³⁰

138. Oštećeni je u svom iskazu naveo da je tokom rata imao susret s optuženim Karagićem, kada je optuženi naišao u mjesecu junu ili julu 1992. godine i pitao ga šta radi ispred svoje kuće, na šta mu je oštećeni odgovorio da je već bio u zatvoru i da su ga pustili³¹. Optuženi mu je na to rekao da to treba provjeriti u policiji, naredivši mu da sjedne s njim u njegovo auto, bijelog „golfa II“, nakon čega ga je isti dovezao pred zgradu MUP-a, predao ga na prijavnici i otišao. Te prilike optuženi je bio u maskirnoj uniformi, a oštećeni ga je poznavao i prije rata, imao je svoj kafić. U prostorijama MUP-a ostao je oko sedam dana, navodi da su bili korektni prema njemu, pomagao je ljudima tu, popravljao auta, te je na kraju intervenisao Boro Paravac, nakon čega je oštećeni pušten.

139. Dakle, kao što se vidi iz iskaza sva tri oštećena, u svim odvođenjima oštećenih od strane optuženog Slobodana Karagića, jasno se može zaključiti postojanje jednoobraznog postupanja optuženog, odnosno, da je isti, bez ikakve naredbe ili ovlaštenja, odvodio civile bošnjačke nacionalnosti u zatočeničke objekte, odnosno u zgradu policije, gdje bi isti bili podvrgnuti ponovnim ispitivanjima, a neki od njih i maltretiranjima, samo zbog toga što su bili Bošnjaci.

140. Naime, iz provedenih dokaza, ali i iz izjave samog optuženog, date u svojstvu svjedoka odbrane, optuženi je u kritičnom periodu bio pripadnik specijalne jedinice „Crvene beretke“, koja je bila u sklopu CSB Doboj, a ne pripadnik vojne policije kojima je inače u opisu posla bilo privođenje bezbjednosno-interesantnih lica, odnosno, odbrana nije pružila niti jedan dokaz na osnovu kojeg bi Vijeće moglo zaključiti da je optuženi postupao po prethodno datoj naredbi. U prilog tome, Vijeće je imalo u vidu i iskaz oštećenog Besima Kunalića, koji je, prilikom davanja svog iskaza na glavnom pretresu, izjavio da ga je kritičnog dana sreo optuženi i obratio mu se riječima „*šta ti radiš tu?*“, misleći da je trebao biti negdje zatvoren, a ne biti na slobodi i kod svoje kuće, zbog čega ga je i odvezao u prostorije policijske stanice. Također, jasno je da oštećeni Besim Kunalić nije imao nikakvih posljedica nakon postupanja optuženog, ali se u konkretnom radi o pukoj slučajnosti. Naime, optuženi Slobodan Karagić morao je biti upoznat šta se dešavalo sa

³⁰ Transkript saslušanja svjedoka od 02.09.2016. godine

³¹ Navedeno potvrđuje i dokaz odbrane uložen pod brojem O-10 – Naredba o puštanju svjedoka, potpisana od strane načelnika Obrena Petrovića, upućena upravi Okružnog zatvora Doboj, od 05.05.1992. godine

zarobljenim licima bošnjačke i hrvatske nacionalnosti u zatočeničkim objektima i svojim postupanjem svjesno je pristao na eventualne posljedice koje su zadesile ili mogle zadesiti oštećene. Sama činjenica da je oštećeni Kunalić pušten iz pritvora, kako sam navodi, zahvaljujući Bori Paravcu, za Vijeće nema uticaja na umišljaj i htijenje optuženog Karagića, koji je poduzeo zabranjenu radnju prema oštećenom.

141. Također, za Vijeće u konkretnim slučajevima nije upitna ni sama identifikacija optuženog, obzirom da su sva tri oštećena, ali i mnogi drugi svjedoci, naveli da optuženog poznaju kao osobu koja je imala kafić prije rata, što ni sam optuženi nije sporio, napominjući Vijeće da njega u Doboju svi poznaju. U vezi navoda tačaka 1.b) i 1.c) Vijeće također primjećuje da oba oštećena, bez da su ista dovedena u bilo kakvu vezu, osim da je optuženi prema njima postupao na gore navedeni način, optuženog vide u putničkom motornom vozilu „Golf 2“, u kojem je kritične prilike došao po njih, zbog čega Vijeće smatra neosnovanom tvrdnjom optuženog da nije mogao biti na tim mjestima, obzirom da je išao na ratišta, jer je bio komandant „Crvenih beretki“, a za koje navode odbrana nije predočila bilo kakav dokaz koji bi Vijeće moglo cijeniti u pogledu predmetnih okolnosti.

142. Vijeće u ovom dijelu podsjeća na stav zauzet u krivičnom predmetu protiv *Slavka Šakića*³², u kojem su identifikovani objektivni elementi protivpravnog pritvaranja, a koji podrazumijevaju da je „*pojedinač lišen slobode, lišavanje mora biti proizvoljno, što znači da nije bilo zakonskih osnova koje bi opravdale lišavanje slobode, te djelo ili propust kojim je pojedinac lišen fizičke slobode počinio je optuženi ili osobe za koje snose odgovornost*“. U istom krivičnom predmetu identifikovani su i subjektivni elementi protivpravnog pritvaranja i to da je *optuženi namjeravao počiniti radnju ili propust koji su imali za cilj da osobu liše njegove/njene fizičke slobode ili je optuženi na osnovu razumnog zaključivanja znao da njegova djela ili propusti mogu prouzročiti proizvoljno lišavanje fizičke slobode.*³³

143. Dakle, sve navedeno ukazuje na obrazac postupanja optuženog Slobodana Karagića u inkriminisanom periodu prema licima bošnjačke nacionalnosti, odnosno svojevolumnom odvođenju lica u neke od zatočeničkih centara na području opštine Doboj, znajući šta će im se desiti tamo gdje budu odvedeni, zbog čega je Vijeće, van razumne

³² Presuda Suda BiH broj X-KR-05/41-1 od 29.09.2008. godine, strana 12.

³³ *Ibid*, stana 12.

sumnje, našlo da je optuženi počinio krivično djelo protupravnog zatvaranja oštećenih kao krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Tačka 2.a) osuđujućeg dijela izreke presude

144. Ovom tačkom osuđujućeg dijela izreke presude, optuženom Slobodanu Karagiću na teret se stavlja da je *upotrebom sile, prisiljavao malodobne Bošnjakinje na seksualni odnos, tako što je tačno neutvrđenog dana u mjesecu julu ili avgustu 1992. godine, u naselju Bare, opština Doboj, skupa sa Predragom Kujundžićem zv. „Predo“ (pravosnažno osuđen pred Sudom BiH), malodobnu oštećenu „K2“ prisilio na seksualni odnos, tako što su je iz prostorija „Radija Doboj“, odveli u napuštenu kuću u naselju Bare i obojica brutalno silovali, vršeci nad oštećenom i druge oblike seksualnog nasilja, tako što su joj stavljali ruke, boce i druge predmete koji su im se našli pod rukom u genitalije, pri tome je vrijeđajući, na koji način su kod oštećene prouzrokovali povrede tjelesnog i psihičkog integriteta.*

145. Na ovu okolnost, Vijeće je imalo priliku da sasluša oštećenu „K2“³⁴ koja je izjavila da poznaje optuženog Slobodana Karagića zvanog Karagu i da ga je upoznala kada je, zajedno sa Predragom Kujundžićem, u mjesecu julu ili avgustu 1992. godine boravila u prostorijama Auto-moto društva Doboj (AMD), odakle su je njih dvojica odveli u Radio Doboj, gdje su joj dali tekst na papiru koji je morala pročitati građanima Doboja, a u kojem je navedeno da je ona Muslimanka i da poziva sve Muslimane da se prekrste, da su Muslimani krivi za rat, da su joj Muslimani ubili brata i slično. Oštećena je dalje navela da se u prostorijama radija zadržala dva do tri sata, nakon čega su je optuženi i Kujundžić odvezli u kuću od crvene cigle u naselju Bare, u kojoj kući je silovana od strane obojice, prilikom čega je maltretirana i mučena, te prilikom čega su je vrijeđali i stavljali razne predmete u njeno tijelo.

146. U pogledu identifikacije optuženog, oštećena je navela da nikad neće zaboraviti optuženog Slobodana Karagića, koji je i nakon tog događaja dolazio u njenu kuću, obučen u maskirni kombinezon, s crvenom beretkom na glavi, naoružan pištoljem, tjerajući je da ga oralno zadovolji u hodniku njene kuće, dok je njena majka s mlađom sestrom bila u susjednoj sobi, prijetio je da će ih ubiti.

³⁴ Transkript saslušanja oštećene od 03.04.2017. godine

147. Oštećena navodi kako i danas ima jake traume od tih događaja, kako se još uvijek liječi, da ne zna da li će ikad imati svoju djecu, kao i da se zbog navedenih događaja nikada više nije vratila u rodni kraj, jer joj je uništen identitet. Također je navela kako je 1992. godine, prilikom ovih dešavanja, imala samo 15,5 godina. U vezi poznanstva s optuženim Karagićem, oštećena je izjavila kako je znala o njemu i iz priče od strane osuđenog Predraga Kujundžića, koji joj je govorio da je on njegov kum i da je komandant Crvenih beretki.

148. Kao svjedoci odbrane na navedenu okolnost, saslušani su Momčilo Bukejlović, Svjetlana Panić-Kerić, Sreto Stanković, Radoljub Šljivić i Milenko Gligorić.

149. Svjedok Momčilo Bukejlović³⁵, koji je bio postavljen na mjesto povjerenika AMD Doboj, naveo je kako su unutar Društva bile dvije kancelarije, a ostalo su bile neuređene prostorije, te da je od zaposlenih tu bila Svjetlana Panić, službenica na opštim poslovima i izvjesna Hanifa, knjigovođa, kao i da je ukupno bilo zaposleno njih dvadesetak. Ključ od prostorija imala je Svjetlana Panić, a svjedok navodi da je u prostorije dolazio s vremena na vrijeme. Svjedok Svjetlana Panić-Kerić³⁶ izjavila je kako su postojale četiri službene prostorije u AMD-u, te da su tri kancelarije bile spojene, a da bi se došlo u treću kancelariju moralo se proći kroz prve dvije. Zna da su ključeve imale njene radne kolegice i ona. Prije nego je Predrag Kujundžić bio imenovan za direktora Društva, na toj poziciji bio je Momčilo Bukejlović, koji je dolazio dva puta sedmično. Svjedokinja je izjavila da su razne osobe dolazile u društvu Predraga Kujundžića, ali da se ne sjeća ko.

150. U vezi navoda oštećene „K2“ da je odvedena u prostorije Radio Doboja (Radio), u svojstvu svjedoka odbrane saslušan je i svjedok Milenko Gligorić³⁷, tadašnji direktor Radija, koji je naveo da se u prostorije Radija nije moglo ući bez dozvole direktora, te da se moralo najaviti prije dolaska. Svjedok je naveo da poznaje optuženog od 1993. godine, jer su zajedno bili odbornici, dok je optuženi bio i predsjednik SDS Usora, u kojem naselju je živio. Ističe da optuženi nije imao nikakve veze s Radiom, te da je pokrenuo svoj privatni radio poslije rata, kao i da mu nije poznato da li je optuženi ikad ulazio u prostorije Radija Doboj, ali da isti nikad nije učestvovao u programu.

³⁵ Transkript saslušanja svjedoka od 10.04.2017. godine

³⁶ Transkript saslušanja svjedoka od 15.05.2017. godine

³⁷ Transkript saslušanja svjedoka od 10.04.2017. godine

151. Svjedok Radoljub Šljivić³⁸ svjedočio je na okolnosti alibija optuženog za period mjeseca jula 1992. godine, obzirom da se optuženom na teret stavlja da je navedenu inkriminaciju počinio u mjesecu julu ili avgustu 1992. godine. Tako je svjedok izjavio da je zajedno s optuženim uhapšen 30.06.1992. godine u Tesliću, dok je bio u vojnom odsjeku Doboj, a optuženi je vodio jedinicu „Crvene beretke“, u pritvoru su boravili do 20.07.1992. kada su pušteni.

152. Oštećena „K2“ navela je da je odvedena od strane optuženog i Predraga Kujundžića u kuću od crvene cigle u naselje Bare, na koju okolnost je saslušan i svjedok Sreto Stanković³⁹, navodeći da je jedina kuća s krovom od cigle izrazito crvene boje bila kuća Izudina Bajraktarevića, koji je odselio s porodicom iz Doboja i za kojeg je siguran da tu nije boravio u mjesecu maju, a čiji krov je u potpunosti izgorio. Svjedoku su u prilog tome predočene dvije fotografije, za koje je isti potvrdio da je to kuća o kojoj je govorio u svom iskazu.⁴⁰

153. Optuženi Slobodan Karagić⁴¹, svjedočeći u svojstvu svjedoka odbrane, izjavio je da poznaje Predraga Kujundžića jer je bio mobilisan u Presličkoj brigadi, bio je krupan, imao je brkove, bio je visok i korpulentan. Optuženi također navodi da je Kujundžića upoznao tek u septembru 1993. godine, kada je bio direktor AMD Doboj i kada više nije bio angažovan, a 1994. godine su se družili. Optuženi također navodi da je Kujundžića bolje upoznao kada je imenovan na poziciju direktora preduzeća „Zanat Prom“ Doboj 1994. godine, kada se u njemu, kako ističe, *„javila želja da bude kršten“* i da je Predrag Kujundžić njegov kršteni kum, odnosno da su se tek poslije krštenja nazivali kumovima.

154. U vezi odnosa oštećene „K2“ i Predraga Kujundžića, optuženi je izjavio da je istu upoznao pred kraj 1993. godine u diskoteci „Kruna“, koju je držao Kujundžić, a gdje ih je viđao zajedno. Optuženi je također naveo da je svima poznato da su njih dvoje bili u vezi i da se optuženi zaljubio u oštećenu, kao i da je zbog nje *„ostavio“* ženu i dvoje djece.

155. Odbrana optuženog tvrdila je da oštećena ni na koji način nije mogla doći u prostorije AMD Doboj u mjesecu avgustu 1992. godine u društvu Predraga Kujundžića,

³⁸ Transkript saslušanja svjedoka od 10.04.2017. godine

³⁹ Transkript saslušanja svjedoka od 08.05.2017. godine

⁴⁰ Dokaz odbrane broj O-3

⁴¹ Transkript saslušanja optuženog u svojstvu svjedoka od 12.06.2017. godine i 03.07.2017. godine

obzirom da je isti za direktora Društva postavljen tek 19.11.1992. godine⁴², što su potvrdili u svojim iskazima svjedoci Svjetlana Panić i Momčilo Bukejlović.

156. U predmetu *Furundžija* pretresno vijeće MKSJ iznijelo je mišljenje da će seksualna penetracija predstavljati silovanje ukoliko do nje nije došlo uz istinsku volju ili pristanak žrtve. Relevantnost ne samo sile, prijetnje silom i prinude, nego i odsustva pristanka ili voljnog sudjelovanja je obrazložena u predmetu *Kunarac*, gdje je zapaženo sljedeće: „u svim jurisdikcijama koje je Pretresno vijeće razmotrilo, nužan je element sile, prinude, prijetnje ili djelovanja bez saglasnosti žrtve: upotreba sile ima široko tumačenje i obuhvata dovođenje žrtve u bespomoćno stanje.“⁴³

157. U istom predmetu ustanovljeni su sljedeći faktori koji moraju (alternativno, ne kumulativno) biti ispunjeni da bi postojalo krivično djelo silovanja:

- *seksualna aktivnost praćena je silom ili prijetnjom silom, koja je upućena žrtvi ili nekoj trećoj osobi;*
- *seksualna aktivnost praćena je silom ili različitim drugim specificiranim okolnostima koje su žrtvu učinile osobito ranjivom ili su je učinile nesposobnom da izrazi informirano odbijanje; ili*
- *do seksualne aktivnosti dolazi bez pristanka žrtve.*

158. Odbrana je isticala navodne kontradiktornosti u iskazima oštećene “K2” i svjedoka odbrane, a koji se odnose na to da oštećena ni na koji način nije mogla doći u društvu Predraga Kujundžića u AMD Doboj, kao ni u prostorije Radija Doboj. Međutim, Vijeće nije moglo pokloniti vjeru iskazu svjedokinje Svjetlane Panić-Kerić, obzirom da je ista izjavila da se ne sjeća ko je od lica dolazio s Kujundžićem, ali i koja je, isto tako, potvrdila da su mnoge osobe s njim dolazile. Kada je u pitanju vremenski period u kojem je Predrag Kujundžić postavljen na mjesto direktora AMD Doboj, Vijeće ne spori autentičnost odluke o postavljanju, koja se odnosi na mjesec novembar 1992. godine, međutim, smatra neargumentovanim tvrdnju odbrane da u prostorije Društva nije mogao doći u mjesecu julu

⁴² Što potvrđuje Rješenje o imenovanju ratnog direktora, izdato od strane predsjednika Ratnog predsjedništva Drage Ljubičića, broj 01-012-2-13/92 od 14.11.1992. godine – dokaz odbrane broj O-20

⁴³ Predmet *Kunarac i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, par. 440.

ili avgustu 1992. godine, u koji period oštećena stavlja sam događaj. Naime, treba uzeti u obzir da je u tom periodu u Doboju vladalo ratno stanje, ali i činjenicu da je sama svjedokinja izjavila da je na poslu boravila od 08,00 do 11,00 sati, kao i da nije znala ko je sve dolazio u prostorije Društva u ratnom periodu.

159. Također, kada je u pitanju tvrdnja odbrane da optuženi Slobodan Karagić nije mogao bez odobrenja ući u prostorije Radija Doboj, Vijeće podsjeća na iskaz svjedoka odbrane, tadašnjeg direktora, Milenka Gligorića, koji je izjavio da ne zna da li je optuženi u inkriminisanom periodu dolazio u prostorije, ali da zna da nikad nije gostovao u programu, te da je on lično stalno bio na relaciji Banja Luka – Doboj iz poslovnih razloga, što samo po sebi znači da svjedok nije ni mogao znati ko je u boravio u prostorijama Radija u julu ili avgustu 1992. godine, kako je to sama oštećena izjavila.

160. Ovakve tvrdnje odbrane ni na koji način ne dovode u sumnju svjedočenje oštećene "K2", koja je uvjerljivo i dosljedno opisala traumatičnu situaciju u kojoj se našla i iznijela pojedinosti onoga što joj se desilo. Potrebno je uzeti u obzir specifičnost situacije u kojoj se našle ove svjedokinja, strah i paniku koju je osjećala, kao i činjenicu da je ista u to vrijeme bila skoro pa dijete od 15,5 godina.

161. Vijeće je prethodno u dijelu presude koji se odnosi na procesne odluke, obrazložilo iz kojih razloga je odbilo prijedlog odbrane za vještačenje oštećene, odnosno njenog zdravstvenog stanja i sposobnosti da svjedoči na glavnom pretresu. Naime, Vijeće iskaz ove oštećene smatra jasnim, preciznim i konzistentnim, te podsjeća na činjenicu da je svjesno odgovarala na sva postavljena pitanja, iz kojih razloga Vijeću nije dala ni jednog povoda da posumnja u njenu sposobnost da da valjan iskaz na glavnom pretresu. Vijeće također podsjeća na stav Apelacionog vijeća koji podrazumijeva da, *za samu krivicu optuženog, mišljenje vještaka nije relevantno jer se krivičnim djelom ne propisuje kao poseban element narušeno duševno stanje žrtve. Mišljenje vještaka se uzima kao relevantna informacija i samo po sebi ne utiče na zaključak o krivici optuženog u konkretnom slučaju.*⁴⁴

162. Odbrana optuženog pokušala je da "sruši" kredibilitet ove oštećene, navodeći da je ista dobrovoljno "hodala" sa srpskim vojnicima naoružana i u uniformi, na šta je oštećena odgovorila da je na to natjerao Predrag Kujundžić lično, koji ju je kasnije natjerao

i da se pokrsti i promijeni muslimansko ime⁴⁵, a sam optuženi ovu oštećenu u svojoj završnoj riječi nazvao je “*četničkom kurvom*”, tvrdeći da se ista družila sa srpskim vojnicima zato što je to njoj odgovaralo i što je od toga imala koristi, iako nije imao nikakve dokaze za navedeno.

163. Optuženi se u svojoj završnoj riječi poprilično osvrnuo na iskaze koje je ova oštećena dala u istrazi, odnosno na kontradiktornosti koje postoje u istima u odnosu na njeno svjedočenje na glavnom pretresu, ali Vijeće iste nije moglo ni cijeniti, obzirom da odbrana navedene iskaze nije prezentirala ovoj oštećenoj prilikom unakrsnog ispitivanja, iako im je data prilika da istu svestrano ispitaju dana 03.04.2017. godine. U vezi s tim, Vijeće podsjeća na odredbu člana 281. ZKP BiH koja propisuje da se presuda može zasnivati samo na dokazima i činjenicama iznesenim na glavnom pretresu, zbog čega je kasnije i odbijen prijedlog odbrane da se ova oštećena ponovo pozive, u svojstvu svjedoka odbrane, obzirom da je odbrana imala uvid u navedene iskaze prilikom njenog svjedočenja dana 03.04.2017. godine, ali nije iskoristila priliku da ih prezentira i razjasni eventualne nejasnoće i protivrječnosti.

164. Radnju silovanja oštećena „K2“ je vrlo detaljno i jasno opisala, navodeći mnoštvo pojedinosti. Vijeće smatra da je potrebno uzeti u obzir činjenicu da je ona u kritično vrijeme bila malodobna (imala je 15 godina), da se nalazila u specifičnoj ličnoj situaciji i tragediji, što je kod nje prouzrokovalo posebno psihičko stanje. Vijeće cijeni da je neophodno uzeti u obzir kompletnu situaciju u kojoj se oštećena našla u vrijeme kritičnog događaja. Naime, ona je doživjela ličnu tragediju, našla se sama, bez zaštite oca i bilo koga drugoga, znala je da je po selu traže srpski vojnici od kojih se skrivala duži vremenski period. Prema tome, Vijeće zaključuje da je oštećena u opisanim okolnostima nesumnjivo bila potpuno nemoćna da se suprotstavi optuženom.

165. Na osnovu navedenog, jasno je da je Vijeće s razlogom poklonilo vjeru iskazu oštećene, čiji iskaz nije doveden u pitanje dokazima odbrane optuženog, koja je pokušavala da dovede u pitanje njeno mentalno zdravlje, obzirom da je ista određeni period liječena u psihijatrijskoj ustanovi, usljed mnogobrojnih trauma koje je doživjela u toku rata.

⁴⁴ Presuda Suda BiH broj X-KRŽ-07/442 od 04.10.2010. godine

⁴⁵ Dokaz odbrane O-22

166. Međutim, i pored toga, kako je već istaknuto, prilikom svjedočenja oštećene u sudnici pred ovim sudećim Vijećem, Vijeće se uvjerilo da oštećena vlada svojim postupcima, da je jasno i koncizno odgovarala na postavljena pitanja, te da ni u jednom trenutku nije dovela u sumnju svoju sposobnost svjedočenja, a što je odbrana pokušala osporiti u toku unakrsnog ispitivanja. Također, kada se radi o tvrdnji odbrane da je njeno sjećanje lažno i da su osuđeni Predrag Kujundžić i optuženi Slobodan Karagić postali kumovi tek 1994. godine, na koju okolnost je uloženi i materijalni dokaz – krštenica⁴⁶, Vijeće smatra nebitnim, iako je to suprotno navodima oštećene, jer to ne utiče na činjenicu da su se optuženi i osuđeni međusobno nazivali kumovima i dvije godine ranije kada je oštećena silovana, kao i da se dvije osobe mogu nazivati kumovima, bez obzira da li su to postali i formalno.

167. Vijeće je sasvim pouzdano zaključilo da je oštećena optuženog poznavala i prije ovog inkriminisanog događaja, što potvrđuje i činjenica da ga je prepoznala u sudnici, ali i da je za optuženog navela da ga je Predrag Kujundžić nazivao svojim kumom i da je kum komandant „Crvenih beretki“, što također ide u prilog zaključku Vijeća da su se optuženi i Predrag Kujundžić nazivali kumovima i prije 1994. godine, tačnije dok je optuženi bio komandant „Crvenih beretki“, što je već i utvrđeno, i to u periodu do 01.08.1992. godine, od kada je optuženi raspoređen u VP 7051 Doboje, a što ni sama odbrana nije sporila.

168. Slijedom navedenog, Vijeće je na osnovu navedenih dokaza, van razumne sumnje, utvrdilo da je optuženi počinio krivično djelo silovanja nad oštećenom, te ga je oglasilo krivim i po ovoj tački optužnice.

Tačka 2.b) osuđujućeg dijela izreke presude

169. Ovom tačkom osuđujućeg dijela izreke presude, Vijeće je optuženog Slobodana Karagića oglasilo krivim za počinjenje krivičnog djela silovanje nad oštećenom „K1“.

170. Naime, optuženom se na teret stavlja da je, *upotrebom sile, prisiljavao malodobne Bošnjakinje na seksualni odnos, tako što je tačno neutvrđenog dana u mjesecu julu ili avgustu 1992. godine, na putu od hangara „Bosanka“ prema centru Doboja, džipom presreo malodobnu oštećenu „K1“, koja je bila u društvu s izvjesnom Anicom, a potom*

⁴⁶ Dokaz odbrane broj O-19

oštećenoj „K1“ naredio da uđe u džip koji je vozio, što je ova morala učiniti, nakon čega ju je odvezao u prostorije Doma JNA u Doboju, a potom naredio da uđe u neku kancelariju, gdje je iz ormara izvadio deke i oštećenoj naredio da se skinne i legne, što je oštećena odbijala, govoreći mu da je malodobna, nakon čega joj je zaprijetio, obraćajući joj se riječima: „Znaš li ti ko sam ja?“, a potom je na podu silovao.

171. Na okolnost ove tačke optužnice svjedočila je oštećena „K1“, dok su u svojstvu svjedoka odbrane svjedočili Božidar Vidović, Vitomir Stevanović, Radislav Marković, Sejfudin Salihović i Ibro Šehić.

172. Oštećena „K1“⁴⁷ izjavila je da je zlostavljana nakon što je izašla iz logora krajem mjeseca jula 1992. godine, i to od strane optuženog Slobodana Karagića. Naime, oštećena je navela da je jednog dana krenula do izvjesnog Zelenkovića od koga je trebala pomoć, na povratku iz logora prema njenom stanju zaustavio se džip, te je čovjek koji ga je vozio tražio da pođe s njim, pod izgovorom da treba dati određene izjave u vezi Grapske, nakon čega ju je odveo u Dom JNA u Doboju. Ista navodi da u tom trenutku nije znala da je to upravo optuženi Karagić, sjeća se da je tada bio krupniji, tamniji čovjek. Uveo je u jednu od prostorija, za koju pretpostavlja da je bila njegova kancelarija, iz ormara izvadio neke deke i počeo otkopčavati hlače, na šta mu je oštećena rekla da ona ima samo 15 godina, za šta pretpostavlja da je mogao i da vidi to, ali on joj je odgovorio da će to uraditi po svaku cijenu i upitao je „Znaš li ti ko sam ja?“. Morala se skinuti i leći, optuženi ju je silovao na podu. Kad je sve završilo, krenuo je da je izvede iz kancelarije, u kojem trenutku ga je neko na stepeništu zovnuo imenom „Karaga“. Poslije toga, na TV-u ili radiju vidjela je da se radi o Slobodanu Karagiću Karagi, te navodi da s njim nikad više nije imala kontakt. Oštećena je također izjavila da je njena porodica upoznata s navedenim događajem, kao i bivši muž, te da nikad nije otišla doktoru nakon silovanja. U trenutku odvođenja oštećene od strane optuženog, oštećena navodi da je s njom bila izvjesna Ana, koja je ostala na ulici kritične prilike. Na upit optuženog da li je on taj čovjek koji ju je silovao, oštećena je izjavila da je imao tamniju kosu, ali da su ostale iste crte lica.

173. Da je nad oštećenoj izvršeno silovanje od strane optuženog Karagića, potvrdio je i muž oštećene, svjedok „K3“⁴⁸, izjavivši da mu je supruga pričala da je imala problema tokom rata i da je seksualno zlostavljana od strane nekoliko sprskih vojnika, kao i da mu je

⁴⁷ Transkript saslušanja svjedoka od 24.10.2016. godine

rekla da je jedan od njih bio i Slobodan Karagić. Svjedok „K3“ navodi da je upoznao optuženog kada je dobio posao u proljeće 1995. godine u „Zanat Promu“, gdje je optuženi bio na mjestu direktora.

174. Svjedok odbrane, Božidar Vidović⁴⁹, bio je vozač majora Milovana Stankovića, koji je bio smješten u Domu vojske na spratu. Ovaj svjedok izjavio je kako niko nije mogao ući na taj sprat osim izvjesnih Milkana Milkanovića i Rika, te da se moralo najaviti vojnoj policiji da bi se ušlo. Na pitanje da li poznaje optuženog, svjedok je odgovorio da ga je znao i prije rata kada je bio taksista, kao i da ga je viđao od maja do septembra 1992. godine u sklopu vojne policije po gradu, te da ga je možda viđao i u kafani u Domu JNA, ali da se nije mogao samovoljno popeti na sprat.

175. Da je vojna policija obezbjeđivala objekat, potvrdio je svjedok Vitomir Stefanović⁵⁰ izjavivši da u zgradu niko nije mogao da uđe bez kontrole od strane vojne policije, dok je svjedok Radislav Marković⁵¹, dodajući da je mogao ući bilo ko je imao odobrenje da se popne na sprat.

176. Odbrana je pokušala da ospori kredibilitet oštećene svjedočenjem svjedoka Sejfudina Salihovića i Ibri Šehića⁵², koji su iznijeli svoja saznanja o porodici oštećene koja je živjela u kući koju je svjedok Salihović kupio od njenog oca, navodeći da je njena porodica preselila u stan u gradu, te da je njegova sestra vidjela da u njegovoj kući, nakon odlaska porodice svjedoka u Rijeku, žive djevojka i neki vojnik, kao i da se u tu kuću vratio 1996. godine, u kojoj nije zatekao ništa, sve je bilo srušeno i odneseno. Svjedok Šehić izjavio je kako je poznavao porodicu koja je imala pet kćerki i koja je živjela u komšiluku, a kasnije je viđao jednu od kćerki za koju navodi da nije imala više od 20 godina, kako hoda „neuredna“ i u kratkim hlačicama, za koju je kasnije čuo da se udala i da su je viđali po gradu s drugaricom koja je bila Hrvatica.

177. Vijeće je u cjelosti poklonilo vjeru iskazu oštećene „K1“, prvenstveno iz razloga što odbrana svojim dokazima nije dovela u pitanje ni jedan navod oštećene u pogledu odlučnih činjenica. Naime, oštećena je jasno navela da je optuženi silovao u jednoj od prostorija Doma JNA, ne navodeći u kojoj prostoriji i na kojem spratu, obzirom da je

⁴⁸ Transkript saslušanja svjedoka od 14.11.2016. godine

⁴⁹ Transkript saslušanja svjedoka od 13.03.2017. godine

⁵⁰ Transkript saslušanja svjedoka od 13.03.2017. godine

⁵¹ Transkript saslušanja svjedoka od 13.03.2017. godine

zgrada imala više od jednog sprata (kako to svjedoci odbrane navode), kao i da je saznala njegov nadimak po izlasku iz prostorije, kada je optuženog neko na stepenicama nazvao „Karaga“, za koji nadimak je već utvrđeno da je nadimak optuženog, što ni sama odbrana nije sporila, a čijem puno ime i prezime je saznala kasnije vidjevši optuženog na televiziji. U vezi s tim, odbrana je tvrdila da u to vrijeme nije bilo struje u gradu, tako da oštećena nije mogla ni na koji način vidjeti optuženog na televiziji, ali je činjenica da oštećena nije navela tačno vrijeme kada je došla do tog saznanja, tako da Vijeće nije moglo ni cijeliti tu tvrdnju u tom pogledu. Također, odbrana nije uspjela dokazati da optuženi nije imao pristup Domu JNA, obzirom da je bio pripadnik specijalne jedinice „Crvene beretke“, odnosno njihov komandant, kojem vjerovatno nije ni trebalo posebno odobrenje za ulazak u zgradu Doma JNA, jer se, kako je to i sam optuženi u svom iskazu više puta izjavio, radilo o „*zgradi odbrane grada Doboja*“, u kojoj odbrani je uveliko učestvovala i specijalna jedinica kojom je i sam komandovao.

178. Nadalje, muž oštećene „K1“ potvrdio je da mu je supruga rekla da je silovana od strane optuženog Karagića, kojeg je on upoznao kada je dobio posao u preduzeću „Zanat Prom“, kada mu je oštećena rekla da nije dobro izabrao, ali i da nije mogao napustiti posao jer nisu imali novca i nije imao drugog izbora. Tvrdnja odbrane da svjedokinja iznosi neistine, obzirom da ista nije ispričala mužu, svjedoku „K3“, da je silovana od strane optuženog odmah prilikom upoznavanja, nego tek kasnije kada su stupili u brak, po mišljenju ovog Vijeća, ničim nije argumentovana niti potkrijepljena, ali i da sama oštećena nije imala nekog posebnog motiva da iznosi neistine protiv optuženog, obzirom da nije imala nikakve veze s njim do ovog događaja.

179. Vijeće također smatra da, sve i da jesu tačni navodi svjedoka odbrane Ibri Šehića da je oštećena bila neuredna i da je „*hodala u kratkim hlačicama*“ po Doboju, te da nije imala ni 20 godina, a da je već bila udata i da je živjela sa srpskim vojnikom, ne daje pravo optuženom ili bilo kome drugom da postupi prema njoj na način na koji je to uradio optuženi, ali i mnogi drugi vojnici od strane kojih je silovana u toku rata u Doboju, kako je sama i navela, a što je potvrdio i njen muž, koji je upoznao radeći u Crvenom krstu u Doboju, tako što mu je poznanica po imenu Mirjana rekla da ima jedna djevojka „*koju treba spasiti*“.

⁵² Transkript saslušanja svjedoka od 20.03.2017. godine

180. Dakle, imajući u vidu da odbrana nije dovela u pitanje iskaz ove oštećene, kao i da je njen iskaz potvrdio i njen bivši muž, Vijeće je van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Slobodan Karagić počinio silovanje nad oštećenom „K1“ u vremenu i mjestu opisanom u izreci presude. Uz to Vijeće nije našlo ni jedan motiv kojim bi ova oštećena lažno optužila optuženog.

E. IZMJENE U ODNOSU NA ČINJENIČNI OPIS IZ OPTUŽNICE

181. U ovom dijelu presude, Vijeće će se ukratko osvrnuti na izmjene načinjene u činjeničnom opisu iz potvrđene optužnice. Vijeće je u odnosu na pet tačaka osuđujućeg dijela presude načinilo izmjene u činjeničnom opisu, pri čemu je vodilo računa da se i dalje radi o istom djelu, odnosno istom događaju sa svim bitnim obilježjima koji predstavljaju obilježje jednog krivičnog djela, čime je objektivni identitet između optužnice i presude očuvan. Naime, Vijeće je izvršilo intervenciju u pogledu ostalih okolnosti koje doprinose tačnijem određivanju okolnosti izvršenja krivičnog djela, ne narušavajući integritet bića krivičnog djela u konkretnom slučaju.

182. Tako je Vijeće u uvodnom dijelu izreke presude izostavilo dio koji se odnosi na postojanje širokog i sistematičnog napada, obzirom da je izvršilo prekvalifikaciju krivičnog djela zločini protiv čovjelnosti u krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, o čemu je već bilo riječi u dijelu koji se odnosi na opšte elemente ovog krivičnog djela.

183. Vijeće je također u svim tačkama osuđujućeg dijela izreke presude, umjesto riječi „*osumnjičeni*“ koristilo izraz „*optuženi*“, obzirom da je osumnjičeni dobio status optuženog u trenutku potvrđivanja pojedinih ili svih tačaka optužnice.⁵³

184. Nadalje, u tački 2.a) osuđujućeg dijela izreke presude Vijeće je, umjesto navoda „*...kao i pepeljare u genitalije*“ navelo „*i druge predmete koji su im se našli pod rukom*“, odnosno uskladilo s iskazom oštećene na glavnom pretresu, dok je navod: „*psujući joj balinsku majku*“ u potpunosti izbacilo, obzirom da oštećena takvo nešto nije navela prilikom svog svjedočenja na glavnom pretresu.

185. U tački 2.b) osuđujućeg dijela izreke presude, umjesto navoda „*vojni džip*“ Vijeće je izbacilo riječ „*vojni*“ jer oštećena ni u jednom trenutku navela vrstu džipa koji je optuženi vozio. Vijeće je također izbacilo navod „*koju je potom zaključao*“, misleći na

kancelariju u koju je uveo oštećeni i u kojoj je nad njom izvršio radnju silovanja, i „i da će ga prijaviti“, jer sama oštećena nije navela da je optuženi kancelariju zaključao niti da mu je rekla da će ga prijaviti.

186. Vijeće je u ovom dijelu uzelo u obzir stav Apelacionog odjeljenja Suda BiH⁵⁴, koje je navelo da u ovakvim slučajevima prvostepeni sud nije u obavezi donositi oslobađajuću presudu, već je dovoljno u obrazloženju dati razloge zašto su pojedine radnje i posljedice izostavljene iz izreke presude. Jedino u slučaju da se optužnicom optuženima stavlja na teret više tačaka optužnice izvršenjem i drugih djela koja nisu vezana istom činjeničnom osnovom, u tom slučaju bi bilo primjereno donijeti presudu kojom se optuženi oslobađa svake ili svih konkretnih tačaka optuženja.

F. KRIVIČNA ODGOVORNOST

187. Optuženi Slobodan Karagić osuđen je za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. u vezi sa članom 22. KZ SFRJ (u tački 2.a)), koji zakon je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ. Elemente obilježja ovog krivičnog djela Vijeće je, prije svega, našlo činjenicom da je Tužilaštvo BiH dokazalo da je optuženi, preduzimajući radnje izvrštenja, postupao protivno zabranama zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, odnosno protivno zabrani silovanja i protivpravnog zatvaranja, a kako je to već ranije obrazloženo.

a) Protivpravno zatvaranje

188. Iako KZ SFRJ ne definiše pojam „*protivpravnog zatvaranja*“, odnosno isto navodi pod nazivom „*protivzakonita zatvaranja u koncentracione logore i druga protivzakonita zatvaranja*“, Vijeće se vodilo dosadašnjom praksom Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i praksom Suda BiH.

189. Tako je Vijeće imalo u vidu da je Apelaciono vijeće u predmetu Suda BiH protiv Ante Kovaća⁵⁵ smatra da protivpravno zatvaranje civila uključuje radnje koje:

- *su namjerne i smišljene,*

⁵³ Odredba člana 228. stav 4. ZKP BiH

⁵⁴ Presuda Suda BiH broj S1 1 K 013165 13 Krž od 01.07.2013. godine, strana 11-12

⁵⁵ Drugostepena presuda Suda BiH broj X-KRŽ-08/489 od 12.11.2010. godine, par. 66.

- *nanose tešku duševnu ptanju, te*
- *predstavljaju ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo.*

190. Lišavanje slobode mora biti proizvoljno, što znači da nije bilo pravnog osnova koji bi opravdao lišavanje slobode.

191. Obilježja ovog krivičnog djela nisu ispunjena u slučaju kada osoba koja je lišena slobode nije civil, odnosno, ako je osoba vojnik i time legitiman vojni cilj.⁵⁶

192. U predmetu protiv Šakića, krivično djelo interpretirano je u vezi sa zajedničkim članom 3. stav (I). U skladu sa praksom MKSJ, sudeće vijeća u ovom predmetu identificiralo je objektivne elemente protivpravnog zatvaranja:

- *pojedinaac je lišen slobode,*
- *lišavanje mora biti proizvoljno, što znači da nije bilo zakonskih osnova koji bi opravdali lišavanje slobode, te*
- *djelo ili propust kojim je pojedinac lišen fizičke slobode počinio je optuženi ili osobe za koje snosi odgovornost.*⁵⁷

193. Sud BiH identificirao je subjektivne elemente protivpravnog zatvaranja:

- *optuženi je namjeravao počiniti radnju ili propust koji su imali za cilj da osobu liše njegove/njene fizičke slobode, ili*
- *je optuženi na osnovu razumnog zaključivanja znao da njegova djela ili propusti mogu prouzrokovati proizvoljno lišavanje fizičke slobode.*⁵⁸

194. Kao što je to Vijeće već obrazložilo u tačkama 1.a), 1.b) i 1.c) osuđujućeg dijela izreke presude, optuženog Slobodana Karagića našlo je krivim za protivpravno zatvaranje oštećenih Amira Halilovića, Omera Lukavice i Besima Kunalića, obzirom da je iste, s jasnom namjerom i ciljem, lišio slobode bez ikakvog zakonskog osnova za to, iste odveo u zatočeničke objekte ili zgradu SUP-a, znajući da će oštećeni biti izloženi raznim

⁵⁶ *Ibid*, par. 172.

⁵⁷ *Slavko Šakić*, prvostepena presuda, strana 12.

⁵⁸ *Ibid*, strana 12.

maltretiranjima od strane vojnih policajaca koji su obezbjeđivali navedene objekte ili drugih pripadnika vojske i policije, te koji oštećeni (Amir Halilović i Omer Lukavica) su pretrpjeli teške tjelesne povrede i zbog čega i danas imaju posljedice, dok je oštećeni Besim Kunalić bespravno bio zatočen u prostorijama SUP-a, dok nije pušten nakon intervencije, kako je sam naveo, Borislava Paravca.

b) Silovanje

195. Tradicionalna definicija silovanja podrazumijevala je polni snošaj između muškarca i žene bez pristanka. Ova relativno uska definicija nije bila dovoljna da obuhvati istinsku prirodu i različite oblike penetrativnog seksualnog nasilja, koji su se pojavljivali u kontekstu oružanog sukoba i masovnih kršenja ljudskih prava. Međunarodni tribunal su stoga izradili definiciju silovanja, koja uzima u obzir realnosti ratne situacije, uključujući:

- *rodnu neutralnost;*
- *različite tipove penetracije;*
- *uticaj okruženja prisile, naročito na pitanje pristanka.*

196. Statut MKSJ navodi silovanje kao zločin protiv čovječnosti.⁵⁹ MKSJ je kroz sudsku praksu priznao da silovanje predstavlja ratni zločin prema običajnom međunarodnom pravu, koji je kažnjiv u skladu sa članom 3. Statuta.⁶⁰ Sudska vijeća također su smatrala silovanje oblikom mučenja, napada na lično dostojanstvo i nečovječnog postupanja.⁶¹

197. U predmetu *Tužilac protiv Jean-Paul Akayesa* definicija silovanja prvi put je izostavila bilo kakvo spominjanje pristanka i uvela element prisile, te je silovanje definisano kao "*Fizička povreda seksualne prirode počinjena nad osobom u okolnostima prisile*". Nakon perioda promjenjivih definicija od strane MKSJ i MKSR, na koncu je usvojena definicija silovanja iz predmeta *Kunarac i dr.* koja glasi: "*Actus reus krivičnog djela silovanja prema međunarodnom pravu tvori seksualna penetracija, bez obzira koliko neznatna: (a) vagine ili anusa žrtve penisom počinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinilac poslužio; ili (b) usta žrtve počinioca; kada do takve seksualne*

⁵⁹ Član 5(g) Statuta MKSJ

⁶⁰ *Tužilac protiv Kunarac i dr.*, prvostepena presuda od 22.02.2001. godine, par. 194-5

penetracije dođe bez pristanka žrtve. Pristanak za tu svrhu mora biti dat dobrovoljno, kao rezultat slobodne volje žrtve, procijenjen na osnovu konteksta postojećih okolnosti. Mens rea je namjera da se postigne ta seksualna penetracija i znanje da se to događa bez pristanka žrtve.”

198. Sud BiH je već ranije utvrdio elemente krivičnog djela silovanja i to u predmetima broj *X-KRŽ-06/202 protiv Željka Leleka, X-KRŽ-05/49 protiv Neđe Samardžića, S1 1 K 003426 11 Krž protiv Miodraga Markovića* i mnogim drugim.

199. Kako je već obrazloženo u tačkama 2.a) i 2.b) osuđujućeg dijela presude, Vijeće je našlo dokazanim, van razumne sumnje, silovanje oštećenih “K2” i “K1”, a koje su zadobile trajne posljedice po fizičko i psihičko zdravlje, dostojanstvo i tjelesni integritet, usljed preduzimanja zabranjenih radnji od strane optuženog.

V ODMJERAVANJE KAZNE

200. Svrha kažnjavanja određena je članom 33. KZ SFRJ, te se ogleda u: (1) sprječavanju učinioca da čini krivična djela, (2) *vaspitni uticaj na druge da ne čine krivična djela* i (3) *jačanju morala društva i uticaj na razvijanje društvene odgovornosti i discipline građana*.

201. Nalazeći na nesumnjiv način dokazanim da je optuženi Slobodan Karagić počinio krivično djelo za koje je ovom presudom oglašen krivim, Vijeće je prilikom odmjeravanja kazne imalo u vidu sve okolnosti koje utiču na visinu kazne, a naročito: stepen krivice, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove lične prilike i držanje nakon učinjenog djela, kao i druge okolnosti koje su od uticaja za odmjeravanje kazne. Obzirom na utvrđeno činjenično stanje i nastale posljedice, Vijeće je osudilo optuženog na kaznu zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina, smatrajući pri tome da je izrečena krivična sankcija srazmjerna težini djela i nastaloj posljedici, te da će se u smislu odredbe člana 33. KZ SFRJ izrečenom kaznom postići opšta svrha izricanja krivičnih sankcija i svrha kažnjavanja.

⁶¹ *Ibid*, par. 140-141, vidjeti također prvostepenu presudu u predmetu *Čelebići*, par. 1066

202. Nadalje, Vijeće je cijenilo sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje egzistiraju na strani optuženog, pa je tako našlo da nema olakšavajućih okolnosti, dok je od otežavajućih okolnosti cijenjena ranija mnogostruka osuđivanost optuženog, bezobzirnost optuženog u izvršenju pojedinačnih inkriminacija za koje je oglašen krivim, zatim njegovo odnošenje prema žrtvi nakon učinjenog djela, u kojem smislu Vijeće podsjeća da je optuženi u nekoliko navrata izjavio da oštećena nije „četnička žrtva“, nego „četnička kurva“, kao i činjenicu da su obje oštećene u vrijeme počinjenja krivičnog djela od strane optuženog bile malodobne (imale su 15 i 16 godina).

203. Dakle, Vijeće je na osnovu svih provedenih dokaza došlo do nesumnjivog zaključka da je optuženi umišljajno ostvario sva bitna obilježja djela za koje je oglašen krivim, a koje je počinio na način opisan u izreci presude, te nalazi da je izrečena kazna srazmjerna težini počinjenog djela i nastupjelim posljedicama, te da će se istom ostvariti svrha kažnjavanja.

204. Obzirom na sve naprijed navedeno, Vijeće nalazi da će se izricanjem kazne zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina, u konkretnom slučaju postići svrha kažnjavanja, propisana članom 33. KZ SFRJ.

VI ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

205. Na osnovu odredbe člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi Slobodan Karagić oslobođen je obaveze naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava, a iz razloga što je optuženi lošeg imovnog stanja i što bi, u slučaju dosuđenja naknade troškova postupka bilo dovedeno u pitanje izdržavanje optuženog ili lica koja je isti dužan da izdržava.

206. U odnosu na oslobađajući dio presude, optuženi je, u skladu sa odredbom člana 188. stav 4. ZKP BiH oslobođen dužnosti naknade troškova, te isti padaju na teret budžetskih sredstava.

VII ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNOM ZAHTJEVU

207. Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni Amir Halilović, Besim Kunalić i svjedok „K1“ sa eventualnim imovinskopравnim zahtjevima, te svjedok „K2“ sa postavljenim imovinskopравnim zahtjevom upućeni su na parnicu, obzirom da podaci

krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje, ali i da se oštećeni Amir Halilović, Besim Kunalić i "K1" nisu jasno izjasnili da li postavljaju imovinskopравни zahtjev.

208. U oslobađajućem dijelu izreke presude, na osnovu odredbe člana 198. stav 3. ZKP BiH, oštećeni Mustafa Nukičić, Amel Bešić, Mehmed Bešić, Sabira Hasančević (Jasminka Delić), Emina Hadžić i Mirsad Kurtović, s postavljenim imovinskopравnim zahtjevom upućeni su na parnicu, obzirom da podaci krivičnog postupka ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno ni za djelimično presuđenje.

NALAZI SUDA – OSLOBAĐAJUĆI DIO IZREKE PRESUDE

209. Vijeće nije našlo dokazanim počinjenje krivičnopравnih radnji opisanih pod tačkama 1., 2.b), 4.a) i b) optužnice, te je u tim dijelovima optuženog oslobodilo od krivice za predmetne inkriminacije po osnovu člana 284. tačka c) ZKP BiH. Vijeće će u nastavku ukratko obrazložiti razloge zbog kojih je optuženog oslobodilo od optužbe u navedenim tačkama optužnice. Naime, u odnosu na ove tačke optužnice, Vijeće nije našlo dovoljno dokaza na osnovu kojih bi moglo optuženog oglasiti krivim, o čemu će biti riječi više prilikom pojedinačnih obrazloženja po tačkama.

Tačka 1. oslobađajućeg dijela izreke presude (tačka 1. optužnice)

210. Ovom tačkom optužnice, optuženom Slobodanu Karagiću na teret je stavljeno da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačke i) i a) KZ BiH, tako što je *dana 24.05.1992. godine ili približno tog datuma, skupa sa Jorgić Nikolom zv. „Jorga“ i izvjesnim Rikijem, poznat po nadimku „Zečija usna“, iz prostorija Centralnog zatvora „Spreča“ u Doboju, iz ćelije broj 4 izveo nekoliko protivpravno zatvorenih civila bošnjačke nacionalnosti, među kojima Kurtović Avdu, kojeg su prethodno pretukli, tako što ga je stražar Ninković Brano, pri izlazu iz ćelije verbalno napao, a potom počeo udarati, zajedno sa još dvojicom neidentifikovanih vojnika, nanoseći mu snažne tjelesne bolove i patnje, tukući ga po svim dijelovima tijela, nanijevši mu na taj način ozbiljne fizičke ozljede, nakon čega su optuženi, Jorga i Riki izveli Nukičić Safeta, Bešić Esada, Bešić Nedžada, Bešić Ramiza, Bešić Šerifa, Hasančević Šemsudina, Alić Bajru, Hadžić Salima, Grgić*

Karla i druge, koje su odveli na kamp na Vili, nadomak Doboja, a potom ih pucnjem iz vatrenog oružja lišili života, čija tijela ni do danas nisu pronađena.

211. Na okolnost ovog događaja svjedočili su svjedoci: Refik Buljubašić, Hasib Muratović, Husein Vezirović, M.M., Zvezdan Višt, Mirsad Kurtović, Slobodan Simić, Miroslav Kovačević i Nenad Bukvić.

212. Svjedoci M.M.⁶² i Zvezdan Višt⁶³ svjedočili su o tome kako je optuženi bio zajedno s njima na obuci u kampu na Vili i da su jedne prilike dovođeni civili, koji su se tu kratko zadržali, nakon čega su odvedeni od strane izvjesnog Rikija i još nekih vojnika, nakon čega se čula pucnjava i nakon čega su saznali da su civili pobijeni. Svjedok Zvezdan Višt dodao je da je optuženi imao nadimak "Karaga" i da im je, na neki način, bio pretpostavljeni. Svjedok je također izjavio da dovođeni civili nesrpske nacionalnosti, Bošnjaci i jedan Hrvat – Karlo Grgić, koji su provođeni kroz špalir, kojom prilikom su dobili batine, jer su ih tada tukli svi pripadnici "Crvenih beretki", ali da ne zna šta je s njima kasnije bilo, osim da su odvedeni, kao i da u tom trenutku nije znao gdje se nalazio optuženi Karagić.

213. Svjedok Refik Buljubašić⁶⁴ izjavio je da je u Centralnom zatvoru „Spreča“ u Doboju proveo 30 dana, te se sjeća kako su prvi dan odvedena dva Hidića, Mirzet Hidić i još jedan kojem ne zna ime, a da je nakon njih odveden i Karlo Grgić, te da nakon njega više nije bilo odvođenja. Na pitanje da li poznaje optuženog, svjedok je izjavio da optuženog poznaje, ali da ga prilikom tog događaja nije vidio i da bi ga sigurno prepoznao da je bio. Te prilike neko je prozvao Hidiće, ne zna ko jer niko nije ušao u prostoriju u kojoj su se nalazili, a kad su Karla Grgića prozvali, svjedok je vidio kako je ušao jedan vojnik, vjerovatno „crvena beretka“, te je Karlu rekao da se spakuje jer ide, nakon čega ga je taj vojnik i odveo.

214. Za razliku od svjedoka Buljubašića, svjedok Husein Vezirović⁶⁵ izjavio je kako je također bio zatočen u Centralnom zatvoru u Doboju, te da poznaje optuženog iz mlađih dana, imao je brkove i bio je krupan, nije znao da li je to osoba koja sjedi u sudnici na

⁶² Transkript saslušanja svjedoka od 10.06.2016. godine

⁶³ Transkript saslušanja svjedoka od 08.07.2016. godine

⁶⁴ Transkript saslušanja svjedoka od 26.12.2016. godine

⁶⁵ Transkript saslušanja svjedoka od 19.12.2016. godine

mjestu optuženog, ali da misli da ga je taj brko jednom ošamario, rekavši mu „*došlo je naše vrijeme*“.

215. Da su odvedena lica navedena u činjeničnom opisu tačke 1. optužnice prethodno bila zatočena u Centralnom zatvoru „Spreča“, potvrdio je i svjedok Tužilaštva BiH Hasib Muratović⁶⁶, navodeći da su najviše dolazili pripadnici „Crvenih beretki“ i tukli zatočena lica. Na pitanje da li je dolazio i optuženi Karagić, svjedok je odgovorio da su oni koji su poznavali optuženog i Rikija rekli da su bili i oni. Nakon što je postupajući tužilac svjedoku prezentovao izjavu od 14.10.2010. godine⁶⁷ u kojoj je navedeno da su dana 24.05.1992. godine u prostoriju ušla trojica i to Jorga, Riki i Karaga i da ga je Jorga udario nogom i pitao kako se zove, pa na pitanje da pojasni razliku u izjavi iz istrage i na glavnom pretresu, svjedok je izjavio da je tačno sve osim toga da on poznaje Karagu, naglašavajući da je rekao da su u prostoriju ušla trojica, Jorga, Riki i čovjek kojeg po pričama zna da je Karaga.

216. Odbrana je na ovu okolnost predložila saslušanje svjedoka Slobodana Simića, Miroslava Kovačevića i Nenada Bukvića⁶⁸. Svjedoci Simić i Kovačević izjavili su da su poznavali optuženog Karagića koji se početkom mjeseca maja 1992. godine nalazio na obezbjeđenju objekta „Bosanka“ u Doboju, dok je svjedok Nenad Bukvić naveo da je bio na obuci u kampu na Vili zajedno s optuženim Slobodanom Karagićem u toku mjeseca maja do početka juna 1992. godine. Svjedok se također sjetio da su u kamp tokom obuke dovođeni civili, te da su u tom trenutku optuženi i svjedok bili u postrojeni, dok je civile Riki proveo pored njih i odveo prema poligonu.

217. Dakle, Vijeće ne spori da se ovaj događaj desio, a što ni odbrana nije osporavala tokom postupka, međutim za Vijeće jeste sporno učešće i prisustvo optuženog Slobodana Karagića u navedenom događaju.

218. Naime, jedini svjedok koji optuženog Slobodana Karagića konkretno dovodi u vezu s ovim događajem jeste svjedok Hasib Muratović, na osnovu čijeg iskaza od 14.10.2010. godine je i proizašao činjenični opis ove tačke optužnice, koji svjedok je izjavio da su *te prilike s Jorgićem su došla još dva lica, a na upit da li je s njima bio i optuženi, svjedok je odgovorio da su osobe koje su poznavale izvjesnog Rikija, izjavile da*

⁶⁶ Transkript saslušanja svjedoka od 14.11.2016. godine

⁶⁷ Zapisnik o saslušanju svjedoka broj 17-14/3-1-136/10 od 14.10.2010. godine – dokaz T-4

je bio i on. Nakon što su svjedoku predočene tri izjave koje je davao u toku istrage⁶⁸, a u kojima je jasno naveo da su kritične prilike u prostoriju ušli Jorga, Riki i Karaga, te da ga je Jorga udario nogom i pitao kako se zove, svjedok je izjavio kako se slaže sa svim navedenim, osim s navodom da poznaje Karagu, jer je samo po pričama čuo da je on bio jedan od tri osobe koje su tada došle u zatvorsku ćeliju. Nakon što je upitan da li je siguran da to nije bio Karaga, svjedok je izjavio kako prvi put vidi optuženog.

219. Obzirom na činjenicu da je sam svjedok doveo u pitanje istinitost svog iskaza datog u fazi istrage, a koji se odnosi na identifikaciju optuženog Slobodana Karagića kao jednog od lica koja su dana 24.05.1992. godine došla u Centralni zatvor „Spreča“, ali i da ni jedan drugi iskaz ne potkrijepljuje iskaz ovog svjedoka u odlučnim činjenicama, Vijeće nije moglo utvrditi, van razumne sumnje, da je optuženi Slobodan Karagić zaista bio kritičnog dana u CZ „Spreča“, odnosno da je, zajedno sa izvjesnim Jorgom i Rikijem odveo i počinio ubistvo oštećenih, čija tijela ni do danas nisu pronađena.

Tačka 2. oslobađajućeg dijela izreke presude (tačka 2.b) optužnice)

220. Tačkom 2.b) optužnice, optuženom je stavljeno na teret da je mučio oštećenog Amira Halilovića, tako što je tokom mjeseca maja i juna 1992. godine, na području opštine Doboj, sam ili skupa sa drugim pripadnicima specijalnih jedinica „Crvene beretke“ i pripadnicima VRS učestvovao u nezakonitom lišenju slobode lica bošnjačke nacionalnosti, tako što je nakon nekih 25 dana, došao u zatočenički objekat u hangarima na Usori i oštećenog Halilović Amira vratio porodičnoj kući u Donje Šušnjare – odakle ga je zatvorio, gdje se prema istom nečovječno odnosio, fizički i psihički ga zlostavljaajući, na način što mu je stavljao nož pod grlo, čime je oštećenom prouzrokovao tešku duševnu patnju, a potom ga tjerao da siđe u bunar da dohvati neko posuđe, pa kad ovaj nije imao šta da dohvati, u što se i sam optuženi uvjerio, naredio mu da izađe iz bunara, kojom prilikom su ga pripadnici, udarajući ga nogama i šakama po svim dijelovima tijela, čime su oštećenom nanesene i povrede tjelesnog integriteta, a potom ga ponovo vratio u zatočenički objekat u hangare na Usori, gdje je bio u zatočeništvu negdje do druge polovine 1992. godine.

221. Oštećeni Amir Halilović, nakon što je u sudnici ispričao kako je odveden i zatvoren od strane optuženog Slobodana Karagića u hangarima na Usori, naveo je da ga

⁶⁸ Transkript saslušanja svjedoka od 27.03.2017. godine

⁶⁹ Dokaz T-4

je optuženi, nekoliko dana poslije toga, ponovo izveo iz hangara i doveo kod kuće komšije Sulejmana Žunića, te mu naredio da se spusti u bunar i dohvati neko posuđe, te kada je vidio da u bunaru nema ništa, vratio ga je u hangare. Također navodi da je optuženi, prije nego je naredio oštećenom da se spusti u bunar, uzeo nož od Slavka Ružojčića i stavljao mu isti pod grlo.

222. Nakon što je svjedoku predočena razlika u ranijim izjavama⁷⁰ i u izjavi datoj na glavnom pretresu, a koja se odnosi na to da nigdje nije događaj o kojem govori na glavnom pretresu, odnosno događaj koji se odnosi na stavljanje noža pod vrat od strane optuženog, oštećeni je izjavio kako se tek kasnije sjetio noža kojeg je optuženi uzeo od Slavka Ružojčića, njegovog komšije.

223. Na navedenu okolnost svjedočio je i svjedok Slavko Ružojčić⁷¹, koji je izjavio da poznaje Sulejmana Žunića, koji je bio fotograf po zanimanju, ali da ne zna da je neko od njegovih komšija imao bunar. Poznaje i oštećenog Amira Halilovića, to mu je komšija, zna da nije išao u školu i da je uvijek bio sam, da nije imao nikakvo društvo. Za optuženog Karagića, svjedok navodi da ga poznaje iz viđenja, te da s njim nikad nije sjedio ili razgovarao.

224. Brat svjedoka Slavka Ružojčića, Miroslav Ružojčić⁷² također je izjavio kako poznaje oštećenog koji je njegov komšija i da je znao da on nema bunar u dvorištu, a da je bunar bio u dvorištu Sulejmana Žunića i izvjesne Šemse.

225. Vijeće također primjećuje da se u činjeničnom opisu ove tačke optužnice navodi još pripadnika "Crvenih beretki", koji nisu spomenuti od strane oštećenog, niti su spomenuti u dijelu činjeničnog opisa koji se odnosi na dovođenje oštećenog od strane optuženog Karagića do navedenog bunara, a koji su oštećenog navodno maltretirali i fizički zlostavljali, čime su istom nanesene povrede, zbog čega Vijeće nije moglo ni zaključiti da li je tu bio samo oštećeni s optuženim, ili je tu bilo još pripadnika "Crvenih beretki", kao i da se odjednom pominje ime Slavka Ružojčića, od kojeg je optuženi navodno uzeo nož i isti stavljao oštećenom pod grlo.

⁷⁰ Dokaz odbrane O-1

⁷¹ Transkript saslušanja svjedoka od 27.02.2017. godine

⁷² Transkript saslušanja svjedoka od 27.02.2017. godine

226. Zbog ovako nedosljednog iskaza oštećenog Amira Halilovića u pogledu odvođenja do bunara i dešavanja na navedenom mjestu, kao i zbog činjenice da je sam oštećeni, na pitanje predsjednika vijeća da li se sjeća šta se dešavalo kod bunara, odgovorio da se ne može sjetiti jer je nervozan i da ta nervoza datira od izlaska iz logora, Vijeće nije moglo, van razumne sumnje, utvrditi krivnju optuženog po ovoj tački optužnice, odnosno, nije moglo utvrditi da li se ovaj događaj uopšte desio i da li je optuženi bio sam s oštećenim ili sa još nekim pripadnicima "Crvenih beretki", o čemu nije proveden ni jedan drugi dokaz, osim saslušanja oštećenog.

Tačka 3. oslobađajućeg dijela izreke presude (tačke 4.a) i 4.b) optužnice)

227. Vijeće će ove dvije tačke optužnice obrazlagati zajedno, obzirom da se radi o istom krivičnom djelu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – pljački imovine stanovništva, koje je stavljeno na teret optuženom, kao i da su na ove tačke svjedočili isti svjedoci. Tako se optuženom stavlja na teret da je *tokom 1992. i 1993. godine na području opštine Doboj, postupao suprotno članu 3. Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine i Dopunskom protokolu II uz Ženevsku konvenciju od 12.08.1949. godine, član 4. stav 2. tačka g), a u vezi sa članom 1. Istog Protokola, na način što je učestvovao u pljačkanju imovine bošnjačkog stanovništva, tako što je:*

a) tokom mjeseca juna 1992. godine, pljačkao imovinu bošnjačkog stanovništva, tako što je dolazio u zatočeničke objekte koji su bili u vojnim hangarima na Usori i Perčin disku, opština Doboj, prozivao imućnije zatočenike, pitajući ih ko može da plati glavu, tražeći da mu predaju šta je ko imao (novac, zlato i ostale dragocjenosti), uz obećanje da će biti oslobođeni iz zatočeničkih objekata, na koji način bi od zatvorenika ili njihovih porodica uzimao novac, zlato i ostale dragocjenosti, čime bi za sebe prisvajao imovinu bošnjačkog stanovništva u velikim razmjerama, dok su oštećeni i nakon toga ostajali u zatočeničkom objektu;

b) u periodu od 1992. godine pa do 1993. godine, pljačkao imovinu bošnjačkog stanovništva, tako što je u nekoliko navrata dolazio u selo Bukovačke Čivčije, opština Doboj, pljačkajući imovinu bošnjačkog stanovništva, na način što bi oduzimao tuđe automobile, kojom prilikom je oduzeo i pmv marke „Golf II“, vlasništvo Zečević Nijaza, na koji način je prisvojio imovinu u vlastitu korist.

228. Na okolnosti ovih događaja svjedočili su svjedoci Ibro Spahić, zaštićeni svjedok

„K4“, Husein Vezirović i Obren Petrović.

229. Tako svjedok Ibro Spahić⁷³ navodi da je poznavao optuženog u vrijeme ratnih dešavanja, te se sjeća da je bio u maskirnoj uniformi, sa tri ili četiri vojnika u pratnji, imao je pištolj za pasom i automatsku pušku, na glavi ponekad beretku, a nekad šešir. Sjeća se da je dolazio kada je svjedok bio zatvoren i da je tražio izjave od nekih ljudi iz Čivčija, ali da nije čuo šta ih je pitao niti šta je tražio. Svjedok navodi da se njemu nije obraćao, ali da je čuo od ljudi koji su bili u zatvoru da je odveo Nijaza Zečevića u Čivčije, gdje je pokupio novac i odveo Nijaza u nepoznatom pravcu. Na pitanje optuženog kako je bio obučen tada kad je dolazio u zatvor u hangarima na Usori, svjedok odgovara da je bio u uniformi i da je na glavi imao zelenu beretku.

230. Svjedok „K4“⁷⁴ navodi da je poznavao Karagića i da je isti imao kafić, te da ga je vidio u hangarima na Usori, gdje je povremeno dolazio, kako izvodi imućnije ljude i odvodi ih u nepoznatom pravcu, bio je odjeven u šarenu uniformu kao i svi ostali, ali da se ne može sjetiti da li je imao nešto na glavi. Na poseban upit optuženog da li je svjedok vidio da je optuženi uzeo novac od imućnijih ljudi ili je čuo takvo nešto od nekoga, svjedok odgovara da je bio prisutan kad je odveo sina stolara Sarajlića, ali da nije vidio da je od bilo koga uzeo novac.

231. Svjedok Husein Vezirović izjavio je da je čuo da je Karaga otimao novac, međutim, kada se u obzir uzme da je sam svjedok rekao da je poznavao optuženog, istog opisao kao „brkatog“ krupnijeg čovjeka, za kojeg nije bio siguran da se nalazi u sudnici i istog nije mogao prepoznati, istom Vijeće ne može pokloniti vjeru.

232. Svjedok Obren Petrović⁷⁵ naveo je kako poznaje optuženog i kako je čuo da je maltretirao ljude po Doboju.

233. Kao što se to može vidjeti iz činjeničnih navoda tačke 4. a) optužnice, Tužilaštvo BiH je samo paušalno navelo radnje optuženog, međutim, nije konkretizovalo osobe prema kojima su radnje preduzete, kao ni visinu navodno oduzete imovine, tako da Vijeće nije ni moglo cijeniti iskaze svjedoka u tom pravcu.

⁷³ Transkript saslušanja svjedoka od 19.12.2016. godine

⁷⁴ Transkript saslušanja svjedoka od 26.12.2016. godine

⁷⁵ Transkript saslušanja svjedoka od 24.10.2016. godine

234. Nadalje, kada su u pitanju činjenični navodi tačke 4.b) optužnice, Vijeće nije moglo na osnovu ovakvih dokaza, kao i činjenice da niko od svjedoka nije izjavio da je vidio optuženog kako uzima novac od bošnjačkog stanovništva, kao i da je uzeo vozilo Nijaza Zečevića, van razumne sumnje, utvrditi da je optuženi Slobodan Karagić počinio navedeno krivično djelo, zbog čega je istog, usljed nedostatka dokaza, oslobodilo od optužbe po navedenoj tački optužnice.

ZAPISNIČAR

Pravni savjetnik - asistent

Amela Spahić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Zoran Božić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju ovog Suda u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog otppravka iste.

*Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom Sudu.

ANEKS (POPIS MATERIJALNIH DOKAZA)

a) Dokazi Tužilaštva BiH

T-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka M.M. broj T20 0 KTRZ 0003234 05 od 10.12.2015. godine dat u TBIH
T-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Omer Lukavica od 23.04.2004. godine, PU Zenica, PS Gračanica; Zapisnik o saslušanju svjedoka Omer Lukavica broj KT-RZ-133/05 od 18.04.2007. godine sačinjen u TBIH; Zapisnik o saslušanju broj T20 0 KTRZ 0003234 05 08.09.2015. godine sačinjen u prostorijama Poreske uprave Gračanica; Izvod iz MKU općina Doboj Istok za lice Omer Lukavica, broj 04-13-3-694/2016 od 20.09.2016. godine
T-3	Nalaz i mišljenje vještaka Muhamed Ahmića od 05.09.2016. godine

T-4	<p>3 iskaza svjedoka Hasib Muratović uložena 14.11.2016. godine:</p> <p>Izjava SDB Doboj broj 277/95 od 29.12.1995. godine dana od strane Hasiba Muratovića</p> <p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Hasib Muratović dat SIPA-i broj 17-14/3-1-136/10 od 14.10.2010. godine</p> <p>Zapisnik o saslušanju svjedoka Hasib Muratović dat TBIH broj T20 0 KTRZ 0003234 05 od 08.09.2015. godine</p>
T-5	MUP Republike Srpske, CJB Doboj Izvod iz kaznene evidencije za lice Karagić Slobodan broj 11-02/1-234.1-606/15 od 22.12.2015. godine
T-6	<p>Presuda Saveznog vrhovnog suda u Düsseldorfu broj 3 StR 215/98 od 30.04.1999. godine – na njemačkom jeziku</p> <p>Presuda Viši regionalni sud u Düsseldorfu broj IV-26/96 2 StE 8/96 od 13.08.1999. godine</p>
T-7	<p>Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj X-KR-07/442 od 30.10.2009. godine protiv Predraga Kujundžića</p> <p>Presuda Suda Bosne i Hercegovine broj X-KRŽ-07/442 od 04.10.2010. godine</p>
T-8	Zapisnik o ispitivanju okrivljenog Slobodana Karagića broj 35/92 dat kod istražnog sudije Kovačević Nenada u Tesliću u predmetu protiv Pijunović Miroslava i dr.
T-9	<p>Platni spisak pripadnika Specijalne jedinice Doboj od aprila 1992. godine (očitovao se Obren Petrović, na glavnom pretresu dana 24.10.2016. godine, da mu je predočeno u MKSJ)</p> <p>Transkript zapisnika o saslušanju svjedoka Petrović Obren pred MKSJ u predmetu Stanišić – Župljanin IT-08- 91-T od 10.05.2010. godine</p>
T-10	Spisak uhapšenih lica u Tesliću od 30.06.1992. godine, haški broj 06725539
T-11	Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 08.04.1992. godine, Službeni list broj 1/92

T-12	Odluka o proglašenju ratnog stanja Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 20.06.1992. godine, Službeni list broj 7/92
T-13	Odluka o ukidanju ratnog stanja Presdsjedništva Republike Bosne i Hercegovine od 22.12.1995. godine Službeni list broj 50/95
T-14	Srpska Republika Bosne i Hercegovina, MUP, CSB, Doboj bez broja, od 17.08.1992. godine, Informacija o hapšenju grupe lica u Tesliću dana 30.06.1992. godine, haški broj 06468020
T-15	Spisak nestalih lica u Centralnom zatvoru „Spreča“ u Doboju
T-16	Izvod iz matične knjige umrlih, broj 02/3-202-3-43/97 opština Doboj Istok, izdan u Brijesnici Velikoj dana 18.12.1997. godine za lice Abdulah Kurtović, ovjerena kopija
T-17	Rješenje Općinskog suda u Gračanici broj R.318/97 od 12.11.1997. godine kojim se lice Abdulah Kurtović proglašava umrlim, ovjerena kopija
T-18	Izvod iz matične knjige umrlih, broj 03-202-1977/13 opština Doboj, izdan u Doboju, dana 04.11.2013. godine za lice Karlo Grgić, original
T-19	Akt MUP RS, CJB Doboj, broj 11-04/4-230-896/15 od 25.12.2015. godine, uz prilog Službena zabilješka broj 11-04/4-230-896/15 od 25.12.2015. godine i Izvod iz matične knjige umrlih, broj 03-202-2360/15 opština Doboj, izdan u Doboju, dana 24.12.2015. godine za lice Safet Nukičić, original
T-20	Presuda MKSJ broj IT-00-39-T od 27.09.2006. godine protiv Momčila Krajišnika, strana 126 paragraf 340 do strana 128 paragraf 345

b) Dokazi odbrane

O-1	Zapisnik o saslušanju svjedoka Amira Halilovića od 11.12.2003. godine dat pred PU Zenica; Zapisnik o saslušanju svjedoka Amira Halilovića broj 17-12/3-04-2-18/06 od 12.09.2006. godine dat pred Državna agencija za istrage i zaštitu; Zapisnik o saslušanju svjedoka Amira Halilovića broj T20 0 KTRZ 0003234 05 od 08.09.2015. godine; Izjava Amira Halilovića broj 450/97 od 26.02.1997. godine
------------	---

O-2	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ibri Spahića, Ministarstvo sigurnosti, Državna agencija za istrage i zaštitu, Centar za istraživanje ratnih zločina, broj 17-04/2-04-2-391/06. od 05.07.2006. godine; Izjava svjedoka Ibri Spahića, Agencija za istraživanje i dokumentaciju, Sektor Tešanj, broj: 483/97 od 08.08.1997. godine; Transkript sa suđenja u predmetu „Kujundžić“ X-KR-07/44, dio iskaza svjedoka Ibri Spahića;
O-3	Dvije neautorizirane kopije fotografija u boji, A4 format, prezentirane svjedoku obrane Sreti Stankoviću na ročištu održanom dana 08.05.2017. godine
O-4	Omot za spise u predmetu broj 811 K 020380 16 Kri, optuženi Slobodan Karagić, advokatska kancelarija Branko B. Ristić, unutar kojeg se nalaze fotografije označene brojevima od 1 do 30, te slika karte područja, koja je dobijena putem internet stranice https:// www.google.ba/maps/ - na omotu spisa se nalazi datum 12.06.2017. godine i potpis
O-5	Službena legitimacija, broj 0940, Srpska Republika Bosna i Hercegovina, Ministarstvo za unutrašnje poslove, centar službe bezbjednosti Doboj, na čijoj poledini je napisano – pištolj C.Z. 7,62 mm M57 br. - kopija
O-6	Naredba Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj T20 KTARZ 0011193 15, Sarajevo, od 12.04.2016. godine – kopija
O-7	Dopis okružni zatvor Doboj, broj 01-248-434/07, od 14.03.2007. godine, u prilogu Spisak lica koja su se nalazila na izdržavanju kazne od 30.04.-31-12.1992. godine, Republika Srpska
O-8	Naredba, u desnom uglu rukom napisano Br 11-12/413, od dana 11.05.1992. g., u potpisu Ministar za unutrašnje poslove Alija Delimustafić
O-9	Zahtjev za utvrđivanje činjenica i okolnosti, Advokatska kancelarija Ristić V. Branko, u Doboju od 15.12.2016.g; Dopis matične kancelarije Doboj broj 03/202-257/2016 od 22.12.2016. godine sa prilogom izvodi iz MKU za lica Gostić Sinišu, Krkez Milana i Pavlović Željka
O-10	Naredba/dopis za puštanje na slobodu Kunalić Besima, Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina, opštinski sekretariat za unutrašnje poslove, broj 13-5/SL, od 5.5.1992.godine

O-11	Zahtjev za uvid u sudski spis broj X-KRN/05/116, radi utvrđivanja činjenica i okolnosti, te eventualnog pribavljanja dokaza, u Doboju, od 30.08.2016.g, naslovljen na Sud Bosne i Hercegovine; Zahtjev za utvrđivanje činjenica i okolnosti, u Doboju, od 14.06.2016.g., naslovljen na Okružno tužilaštvo Doboje i na Osnovni sud u Tesliću; Zapisnik o ispitivanju okrivljenog Slobodana Karagića zv. Karaga, od 11.07.1992. godine; Informacija o pokretanju krivičnog postupka protiv pripadnika vojne policije i centra službi bezbjednosti iz Doboja i pojavama vezanim za postupanje organa pravosuđa, Osnovno javno tužilaštvo u Tesliću, od 28.07.1992.g.; Obavještenje, Okružno tužilaštvo u Doboju, broj A-137/16, u Doboju, od 15.06.2016. godine; Obavještenje, Osnovni sud u Tesliću, broj Ki: 35/92, u Tesliću, od 16.06.2016. godine; Naredba, Sud Bosne i Hercegovine, broj X-KRN/05/116, u Sarajevu, od 06.februara.2006. godine; Obavijest o naredbi za preuzimanje predmeta, naslovljen na Osnovni sud u Tesliću, Sud Bosne i Hercegovine broj X-KRN-05/116, u Sarajevu od 21.02.2006. godine; Dopis, Osnovni sud u Tesliću, broj 79/96, u Tesliću, od 17.05.1996. godine; Dopis, Sud Bosne i Hercegovine, broj S1 1 K 20380 16 Krl, u Sarajevu, od 10.10.2016. godine; Presjek saznanja za Karagić Slobodana zvani „Karaga“; crnobijela isprintana fotografija, na kojoj je u donjem lijevom uglu rukom napisan datum 10.04.2017. godine
O-12	Zahtjev za utvrđivanje činjenica i okolnosti, advokatska kancelarija Branko V. Ristić, naslovljen na Opštu bolnicu „Sveti apostol Luka“ Doboje, od dana 30.05.2016. godine, sa prilogom medicinske dokumentacije za Mirka Marjanovića i Davora Subotića zv. „Vuk“.
O-13	Republika Srpska, Grad Doboje, Gradonačelnik, Gradska uprava, Odjeljenje za boračko-invalidsku zaštitu, Doboje Uvjerjenje kojim se utvrđuje anganžovanost u ratu za Slobodana Karagića, od 11.04.2017. godine, broj 08-835-1-133/2017. godine
O-14	JZU „Sv. A. Luka“ Doboje, Obavještenje o ambulatnom pregledu, od 28.01.2016. godine, broj 512/16
O-15	Knjiga Krvave zore Vučjaka autora Mirka Stojčinovića, sa prilogom kopiranih stranica navedene knjige, stranice broj 160-167.

O-16	Zahtjev za utvrđivanje činjenica i okolnosti, advokatska kancelarija Branko V. Ristić, naslovljen na Opštu bolnicu „Sveti apostol Luka“ Doboj, od dana 05.07.2017. godine; Odgovor na dopis JZU Bolnica „Sveti apostol Luka“ Doboj, od dana 11.07.2017. godine sa prilogom medicinske dokumentacije za Predraga Kujundžića; Zahtjev za utvrđivanje činjenica i okolnosti, advokatska kancelarija Branko V. Ristić, naslovljen na Dr Simo Milošević, od 15.07.2017. godine; Odgovor Instituta za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju „Dr Simo Milošević“, broj 01/1-2518, od 07.08.2017. godine.
O-17	Obavještenje Gradske uprave, odjeljenja za opštu upravu, mjesne kancelarije Lipac, broj 03/201 – 11 /2017. godine, od dana 22.05.2017. godine
O-18	Zahtjev za utvrđivanje činjenica i okolnosti, advokatska kancelarija Branko V. Ristić, naslovljen na Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Odsjek krivične odbrane, od 24.03.2016. godine, Zahtjev za dostavljanje transkripata, Odsjek krivične odbrane, od 07.04.2017. godine; Zahtjev za pristup informacijama, Odsjek krivične odbrane, od 30.03.2017. godine; Dopis Suda Bosne i Hercegovine, odgovor na zahtjev od 07.04.2017. godine, Dopis Suda Bosne i Hercegovine, odgovor na zahtjev od 30.03.2017. godine; Ovjeren prijevod medicinske dokumentacije; Medicinska dokumentacija izdata od strane Bolničkog centra Zagreb, Psihijatrijske klinike, Medicinskog fakulteta
O-19	Izvod iz knjige krštenih i miropomazanih Srpske pravoslavne crkve, broj 02-18/17, od 08.06.2017. godine
O-20	Rješenje o imenovanju ratnog direktora, broj 01-012-2-13/92, od 14.11.1992. godine; Obrazloženje postupka imenovanja ratnih direktora, broj 01-012-16-11/92, od 16.11.1992. godine
O-21	Spisak ranjenih milicionara haški broj 0415-4383 do 0415-4385

O-22

Potvrda Opšte bolnice „Sveti apostol Luka“, broj 3368-1/07, od 14.09.2007. godine, Izvod iz knjige krštenih i miromazanih Srpske pravoslavne crkve, broj 115, od 23.09.2008. godine; Potvrda Uspenije Presvete Bogorodice, od 21.03.1996. godine; Izvod iz knjige rođenih i krštenih Srpske pravoslavne crkve, strana 18.; Molba broj 43, od 21.03.1996. godine, naslovljena na upravu Srpske pravoslavne parohije u Derventi; Izvod sa liste zaprimljenih dokumenata; Obavijest Opšte bolnice „Sveti apostol Luka“, broj 3207/08, od 21.08.2018. godine sa prilogom kopije strane protokola; Dopis Centra javne bezbjednosti Doboj, broj 11-05/2-205-272-1/07, od 02.08.2007. godine, sa prilogom kartona prebivališta; Dopis Centra javne bezbjednosti Doboj, broj 11-05/2-206-272-2/07, od 02.08.2007. godine, sa prilogom: fotokopije lične karte izdate na ime zaštićene svjedokinje „K2“, izvoda iz matične knjige rođenih broj 02/200-2-8091/92, od 15.12.1992. godine, izvoda iz registra o promjeni ličnog imena; Obavijest Opšte bolnice „Sveti apostol Luka“, broj 3500/08, od 15.09.2008; Dopis Auto-moto društva Doboj, broj 302, od 10.06.2008. godine sa prilogom: rješenja o imenovanju ratnog direktora broj 75 od 19.11.1992. godine, isplatne liste plata za februar 1993. godine, isplatne liste plata za mart 1993. godine, spiska radnika za LD za mart 1993. godine, spiska radnika za april 1993. godine, isplatne liste plata za maj 1993. godine, isplatne liste plata za juni 1993. godine, spiska radnika za uplaćene doprinose za juli 1993. godine, spiska radnika za koje je uplaćen doprinos za zdravstvo za juli 1993. godine, kopije radne knjižice Predraga Kujundžića, registarski broj 32/81, serija E broj II, 365413; Obavijest Srpske pravoslavne parohije Bijeljina, broj 89, od 14.11.2008. godine.

